

argia

2015eko irailaren 20a | LXXVIII. urtea | 2.475 zenbakia | 3,90 euro

63. ZINEMALDIA

Asier Altuna:
“Baserriko oholen
zirrikituak gai dira
irudi bakarrarekin
dena kontatzeko”

A M A M A

ZUHAITZ BAT ERORTZEN DENEAN

ASIER ALTUNAREN FILM BAT

KANDIDO URANGA · IRAIA ELIAS · AMPARO BADIOLA · KLARA BADIOLA · ANDER LIPUS · MANU URANGA

ARGIA: JAVIER AGUIRRE ERAUSO · MUSIKA: JAVI PIZ, MURSEDO · MONTAJA: LAURENT DUFRECHE · ZUZENDUA: ASIER ALTUNA, TELMO ESNAI · GURPILAKOAK: MICHEL, SARTAKHIDE

JOZUEKIN: KIKILA · PARLO BUENO · SONA: DIONA · HAIKAR: OLASKAGA · ZUZENDUAK: MIKEL SERRANO · ALDOZKARI: ALDOZKARI · TELMO ESNAI

ERAKUTZITZAIA: ANDER SISTIAGA · JARDUA: LEIRE GREGA · HERRAIA: KIKILA LOPEZ · LEKUA: VITZELAR ARRIETA

ERAKUTZITZAIA: MARIAN FERNANDEZ PASCAL · ZUZENDUA: ASIER ALTUNA (2)

**Argia Egunerako
dena prest Oñatin**

**Badator Euskal Herrira
Emakumeen Mundu Martxa**

**Katalunia
independentziantz**

OÑATI - IRAILAK 19-20

TXIKITIK ERAGITEN

IRAILAK 19, LARUNBATA

10:00 BIZIKLETA MARTXA

Begarako San Prudentzio auzotik Oñatiraino. 9:30ean gosaria errotondan. Umeein egiteko aproposa.

12:30 "TRANTSIZIOAK" ERAKUSKETAREN IREKIERA

Euskal Herriko historia hurbilari begirada selektiboa. Oñatiko Gazteleku.

16:30 ARRIKRUTZEKO KOBETARA BISITA

Haur eta helduentzako bisita mitologiko gidatua, Arrikrutze aparkalekutik abiatuta. Leku mugatua. Erreserba egiteko deitu 943 37 15 45era edo idatzi sustapena@argia.eus helbidera. Dohainik.

22:30 RUPER ORDORIKAREN KONTZERTUA

Oñatiko Gazteleku.

IRAILAK 20, IGANDEA

Oñatiko Foruen Enparantza

10:00 KULTUR IBILBIDEA OÑATIN

Gerardo Elorza historiagilearen eskutik eta bertsolarien laguntzaz.

11:00 ONGIETORRI EKITALDIA

11:15 JOLAS HEZITZAILEAK

Nendo Dango tailerra, bizikidetza eta parte-hartzea lantzeko ginkana haur eta familientzat...

11:15 HERRI ERAGILEEN AZOKA IREKIERA

12:00 ARGIAZALEEN ETA ERAGILEEN TOPAKETA

12:30 KALE GIROA

Batukada, herrixka kantuan...

14:00 HERRI BAZKARIA

Bertako eta garaiko produktuekin. Bazkalostean, Bizi Baratzeari buruzko solasaldia: Jakoba Errekondo + marrazkilaria: Ampi, Josevisky eta Olariaga. Prezioa: 15 euro. Leku mugatua. Txartelak salgai Oñatiko Kultur Etxean, Arrasateko Jai Zale tabernan eta ARGIA (943-37 15 45 edo sustapena@argia.eus).

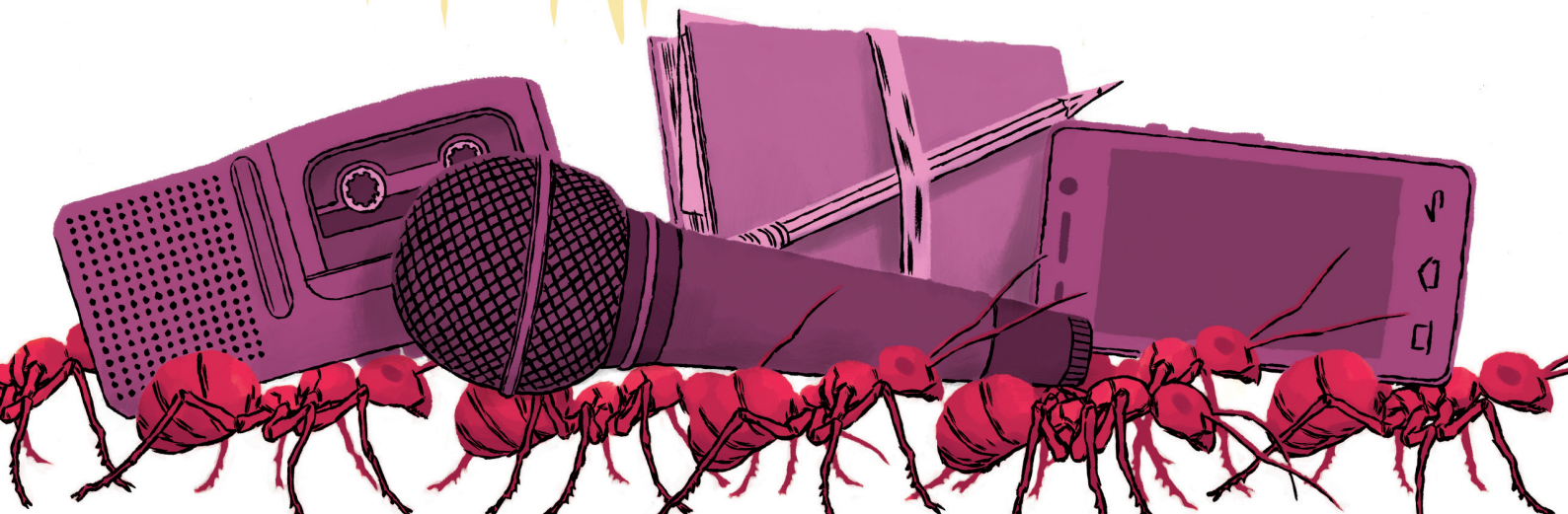
17:00 NAN ARROTZEN JAURTIKETA

Euskal Herriko II. NAN arrotz jaurtiketa + Doke jokoa

18:00 KONTZERTUA

Perlak + bakarlariak

ESKERRIK ASKO EGITARAUA OSATZEN
LAGUNDU DUTEN TALDEEI

Azaleko argazkia:

DANI BLANCO

Azala: ANTZA

KOMUNIKAZIO GRAFIKOA

ARGIAKO edukiak kopiatu, moldatu, zabaldu eta argitaratu ditzakezu, gure egiletza aitortu eta baldintza beretan eginez gero.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Bego Zuza. Zuzendaria: Estitxu Eizagirre. Asteko Gaia-Pertsonaia: Mikel Garcia. Iritziak: Mikel Asurmendi. Kultura: Gorka Bereziartua, Garbine Ubeda. Aisia: Unai Brea. Termometroa: Urko Apaolaza, Xabier Letona, Pello Zubiria. Euskara: Onintza Irueta. Interneteko erredakzio-burua: Lander Arbelaiz. www.argia.eus: Jon Torner. Multimedia: Axier Lopez. Argazkilaria: Dani Blanco. Diseinua: Sergio Labrador. Produktzioa: ANTZA, S.A.L.

Harpidetza: Iraitx Agirre. Salmentak: Karlos Olasolo. Idazkaritza teknika: Aloña Soraluze. Publizitatea: Idoia Arregi, Maite Arrieta, Ixabel Bereziartua, Berdaitz Goia, Olatz Korta, Bego Zuza. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. Harrera: Jone Arzallus. Web garapena: Asier Iturralde.

HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxe: 943 361048. Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 473163. Bizkaia: Eleizalde 1, 2-D. 48600 Sopela. Tel: 94 6765580 Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Komertziala: komertzial@argia.eus. Harpidetza: harpidetza@argia.eus. Erredakzioa: kazeta@argia.eus. Interneten: www.argia.eus. Lege gordailua: SS 837-2012. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: iametza interaktiboa, S.L. Urtebeteko harpidetza: Euskal Herria eta Espainia: asterokoa, 145 euro; hilean bi ale, 77 euro; hilean behinekora, 41 euro. Beste atzerriak: 182 euro. Airez: 285 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

EUSKO JAURLARITZA GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA, HIZKUNTZA POLITIKA
ETA KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza
diruz lagundua

Gipuzkoako Foru Aldundia

NON ZER

2015eko irailaren 20a, 2.475. zenbakia

ASTEKO GAIA

KATALUNIA INDEPENDENTZARANTZ Deskonexioa eskura.

LANDER ARBELAIZ MITXELENA / 4

PERTSONAIA

XABIER MINA: «Kanpoko superportuak Jaizkibel eremu naturalaren heriotza ekarriko zuen». REYES ILINTXETA / 9

GAIK

EMAKUMEEN MUNDU MARTXA Alternatiba feministak, Kurdistanetik Portugalera martxan.

MALEN ALDALUR AZPILLAGA / 14

IRITZIAREN LEIHOA

IRAILAK 27: DEMOKRAZIA ETA ZUZENBIDEA?

GARBIÑE BIURRUN MANCISIDOR / 18

INDEPENDENTZIA, UTOPIKOA ALA PRAKTIKOA?

ENEKO OLASAGASTI / 19

BARAZKI PURE OIER ARAOLAZA / 20

GORA PRO NOBIS ASISKO URMENETA / 17

TXANDAN Tralala lalalala lala. JOANES ETXEBARRIA / 20

ZIRTA Apunteak. ANGEL ERRO / 21

ERDIKO KAIERA

ASIER ALTUNA: «Jolasteko aukera izan dut filmean, narrazio klasikoa eta surrealismoa ezkonduz».

MIKEL GARCIA IDIAKEZ / 22

63. ZINEMALDIA Film hauen artean Urrezko Maskor bat dago. GORKA BEREZIARTUA MITXELENA / 26

LITERATURA GORKA BEREZIARTUA MITXELENA / 28

MUSIKA MONTSERRAT AUZMENDI / 29

DENBORA-PASAK ANA ZAMBRANO / 30

ZIENTZIA JOXERRA AIZPURUA SARASOLA / 31

LANDAREAK JAKOBA ERREKONDO / 32

● **BIZI BARATZEA, EMAN ETA HARTU** / 33

DENBORAREN MAKINA NAGORE IRAZUSTABARRENA / 34

TERMOMETROA

FEDERICO KRUTWIG Haiek erreferente ideologikoak, hauek koplak. MIKEL ASURMENDI / 36

ELTZIA Oñatiko eragileen elkarlanerako gunea.

IKER OÑATE AIASTUI / 38

ARRASATEKO EHE Jai Zale taberna, euskaraz bizitzeko gunea. AMAIA UGALDE BEGOÑA / 42

● **ARGIA EGUN TXIKIA** Txikitik eragiten dabilzanak elkar ezagutzen Arrasaten. AMAIA UGALDE BEGOÑA / 45

EUSKARA ALBISTEAK ONINTZA IRURETA AZKUNE / 47

EKONOMIAREN TALAIA JUAN MARI ARREGI / 47

NET HURBIL Zaborren gerra berriz Italian: 30 birziklatze planta kiskali dituzte. PELLO ZUBIRIA KAMINO / 48

MALTZAGATIK XABIER LETONA / 50

KATALUNIA INDEPENDENTZARANTZ

Deskonexioa eskura

Diada egunez enegarren indar erakustaldia egin du Kataluniako mugimendu independentistak. Hauteskunde kanpainari ekin eta inkesta guztiek irailaren 27an gehiengo osoa ematen diote Junts Pel Sí eta CUPi elkarrekin. Prozesua fase erabakiorrean sartuko dute hala, eta 18 hilabeteren buruan Kataluniako errepublika aldarrikatu nahi dute.

| LANDER ARBELAITZ MITXELENA |

“EZ DUGU Espainiako Erresuman sinesten, ez dugu parte izaten jarraitu nahi, ez gaitu ordezkatzeko”. ANCKo presidente Jordi Sànchezek *Via Lliure* erraldoia borobildu du. Mundu mailan parekorik ez duen mobilizazio dinamikan sartuta daude kataluniarrak, eta ehunka milaka parte-hartzaile hunkitu ditu Meridiana etorbidea koloreztatu duen ekimenak. Egun berean hasi da bero iragartzen den hauteskunde kanpaina. Independentzia dago jokoan, eta Junts Pel Sí (JxSí) eta CUP alderdi batura izango da bozketako zenbaki izarra.

JxSí apustu politiko esanguratsua da: Generalitatean agintea duen CDCK, ERCK, beste alderdi txikiago batzuek eta independenteek zerrenda bateratua aurkeztu dute. Raúl Romeva da Bartzelonako zerrendaburua, bigarrena ANCKo presidente ohi Carme Forcadell, hirugarrena Òmniumeko presidente ohi Muriel Casals, laugarrena Artur Mas Generalitateko presidentea eta bosgarrena Oriol Junqueras ERCKo presidentea. Lluís Llach edo Josep Guardiola gisako figurak ere zerrendetan doaz, batzuk sinbolikoki, besteak lehen postuetan. Inkesta guztiek 60 eserlekutik gora ematen dizkiete.

Beste alderdia CUP da. Hamarkadetan udal mailan lanean aritu ondoren, legebiltzarren lehen legegintzaldia egin dute. Barne araudian erabakita dutenez, ordezkariak gehienez 4 urte egin ditzake karguan. Antonio Baños kazetari eta ekintzailea da Bartzelonako zerrendaburua, eta mugimendu sozialetan esperientzia duten kide ugariarekin osatu dituzte zerrendak.

Gehiengoa baina, eserlekutan ala boto kopuruan lortu behar dute independentistek? Masek adierazi du erreferendumak bototan kontatzen direla, baina estatuak halakorik egiten uzten ez duenez eta hauteskundeak antolatu behar izan dituztenez, diputatuak kontatuko dituztela.

Vicent Partal kazetariak ere argi ikusten du: “Hauteskundeetan emaitza legebiltzarkidetan kontatzen da, erreferendumak egiten dira emaitza bototan zenbatu nahi duzunean”. Kazetariak argi du Espainiako Estatuak erreferenduma nahi balu dagoeneko berak antolatu beharko lukeela, kataluniarrak askotan saiatu baitira eta jadanik azken portuan baitaude bere ustez.

Hedabideek argitaratu dituzten inkesta gehienetan independentismoak gehiengoa lortuko du, horren adibide dira asteburuan argitaratu diren biak: Batek 73-75 ematen die bie batuta, eta besteak 73. Biak ala biak gehiengoa ezartzen duen 68tik gora. Partalek Bilbon Euskal Herriko ANCK antolatutako hitzaldian nabarmendu duenez, 1985tik hauteskunde guztietan CiU eta ERCK gehiengo osoa lortu dute. Egun, CUPen hiru ordezkariarekin 74 dituzte orotara. “Hau egonkorra da, gutxi mugitzen da; gehiengo osoa galtzeko posizioak galdu behar lituzke independentismoak, eta ez dirudi orain hori gertatuko denik”.

Galdera nagusia, beraz, ondorengoa da: JxSí-k berak bakarrik lortuko du gehiengoa? Ala CUPen beharra izango dute Legebiltzarrean? Partalen ustez hortxe ibiliko da, baina prozesuak aurrera egingo duela ez da dudarik. “Ezker independentisten beharra badute, prozesua pixka bat mantsotuko da, baina aurrera egingo du ziur”.

Hordagoa handira

“*El vot de la teva vida*” edo “zure bizitzako bozka” lemapean, apustu indartsua egin dute Junts Pel Sí koalizioa osatzen duten alderdiek. Ekainean, 1978an sortutako CiU hautsi zen, Unió (UDC) alderdiak prozesu independentista ez babestea erabaki ostean. Federazioa hautsitzat eman zuten Convergència kideek (CDC). Hauteskundeetara bakarrik

Ehunka milaka
lagun atera ziren
kalera bosgarren
urtez jarraian.

ANC

KATALUNIA INDEPENDENTZARANTZ

Junts Pel Sí hautagaitzaren helburua gehiengo osoa lortzea izango da.

Adituek Katalunia independentea sortzeko kontutan hartu beharreko 18 esparru landu dituzte.

Ömnium elkarateak 50 urte daramatza Kataluniako kulturaren alde lanean; egun, mugimendu independentistaren motorretako bat da.

aurkeztuko da UDC eta hamarkadetan agintean egon den alderdi eskuindarrak, ordezkaritza lortzea du erronka. CiU puskatzea azken urteotako garaipen politikorik handienetakoa izan dela aipatzen dute zirkulu independentistetan. “Legebiltzarretik kanpo geratzen badira, ikaragarria izango da”, diote.

Behetik gorako dinamikan sartua zegoen ERCk ere apustu handia egin du, JxSí sortzeko negoziazioetan barne-tentsio handiak izan baitituzte.

JxSí-ren programak lau puntu nagusi ditu: Independentzia prozesuaren hasiera; Kataluniako Konstituzioa idazten haseta Generalitateak estatu egiturak prestatu bitartean; independentzia aldarrikapena eta hauteskunde eratzailak JxSí hautagaitzarik gabe; eta azkenik, Konstituzioa erreferendum lotesle baten bidez bozkatzea. Baiezkoak irabaziko balu, Legebiltzar berriak onartu egingo luke eta independentzia aldarrikatu.

CUP prozesuaren giltza?

Okina da Josep Manel Busqueta. Ekonomia-laria eta idazlea ere bada, eta Venezuelako Gobernuaren aholkularitza lanetan ibilia da Hugo Chavezen agintaldian. Bartzelonako CUPeko zerrendan hirugarrena da eta legebiltzarkidea izango da ziurrenik, alderdiak egun dituen hiru ordezkariak hirukoiztu edo lauukoiztu egingo dituela baitiote inkestek.

Masekin pozik ez dagoen ERCko oinarritik, PSCren gainbeheratik eta Bartzelonan ikaragarritzko arrakasta izan duen Barcelona en Comú-k mobilizatzea lortu dituen herritarren babesetik indartu nahi dute proiektua. JxSi-k ez badu gehiengoa lortzen, CUPen jarrera erabakiorra izango da prozesuak aurrera egin dezan, eta baldintzak negoziatzeko posizioan egongo dira. Dagoeneko iragarri dute Masi ez diotela babesik emango, eta berau kentzea izango dela erronka. “Mas ildo neoliberalen presidenterik gogorrenetakoa” izan dela uste du eta azken urteotan gizarte beharretan egindako 5.300 milioi euroko murrizketen arduradun politiko gisa ikusten dute. “JxSik defendatzen ez duen proiektu independentista eta soziala da gurea, eta ura eta olio nahastea zaila da”.

CUPEk estatuarekin eta kapitalarekin apurketaz darabilten diskurtsoa indartu nahi dutela dio, horretarako konplexurik gabeko jarrera antikapitalista erakutsiz. Oso garbi du erakundeetara zertara doazen. “Garbi dugu zorra ez ordaintzearen gisako prozesuak martxan jarri beharko ditugula eta bai Europar Batasunarekin eta Eurogunearekin pultsua jokatu beharko dugula noizbait; une horretara ahalik eta indartsuen heltzeko lanean jarraitzea izango da gure egitekoa”.

XXI. mendeko kapitalismoari aurre egingo dion ereduaren alde egitera doazela dio, eta argi dutela aldaketa ez dela erakundeetatik etorriko. Independentzia prozesua bultzatzeaz gain, beren buruari hiru funtzio jarri dizkiote, guztiak gizarte eraldaketarekin lotuak. Batetik, erakundeetatik bestelako gizarte eredu baten aldeko lanari “eragiten zaion kaltea” geratzen saiatzea, izan pribatizazioekin edo lan eta pentsio erreformen gisako neurriekin. Bigarrenik, burujabetza maila lokaletik eraiki eta herritarrek esparruz esparru irekitzen ari diren subirautea proiektuei erakundeetatik “zirrikituak” irekitzen laguntzea. Eta hirugarrenik, gardentasunaren praktika zorrotza egitea, ustelkeria kasuak ikertuz kasu.

Unionismoa ezin neurria hartu

Plebiszitu hauteskundeetan ezezko gisa kontatuko dira ondorengo alderdien botoak: PP, PSC, Ciudadanos, UDC eta garbi halakorik esan ez badute ere, Catalunya Sí que es Pot (CSQEP) ere bai.

PSCk barne krisi handia izan berri du prozesuarekiko mantentzen duen posizioak eraginda eta gainbeheran da. Egun dituen 20 legebiltzarkidetatik 13-14 artean ematen dizkiote inkesta gehienek. PP ere 19tik 10-11ra jaitsiko dela iragartzen dute. Xavier Albiol zerrendaburu hautatu izanarekin izaera moderatuari uko egin diola ulertu dute askok. Badalonako alkate ohia arrazismoarekin lotzen den figura da eta auzibidea irekia du etorkinen aurkako propaganda banatzeagatik. Azken hauteskundeetan zerrenda bozkatuena izatea lortu arren –Marotorekin batera, botoetan igo zen PPko alkate bakarra–, Gasteizko alkate ohiaren patu bera izan zuen eta oposizioak bat eginda kargutik kendu zuen. Ciudadanosen igoera nabarmena espero dute analistek, PPko boto moderatuari eta PSCko kide askoren babesari esker, eta 9tik 25en bueltara igoko da *El Periódico*k argitaratu inkestaren arabera.

Catalunya Sí que es Pot koalizioa osatu dute Podemos, ICV, Equo eta Esquerra Unida i Alternatibak. 13-14 ordezkari inguru izango ditu asteburuko inkesten arabera, nahiz eta ez duten lortuko Ada Colau efektua errepikatzerik. Esanguratsua da Barcelona en Comú-ren oinarriek erabaki izana CSQEPri publikoki ez babesik ematea. Podemos inguruko politologoak alderdi hau Colaren figurarekin eta bere iruditeriarekin nola lotu asmatu nahian ari dira.

Espainiako alderdien agintari nagusiak Kataluniako kanpainan bustiko dira, eta Pablo Iglesias bera ere hasi da Lluís Rabell

**lazko azaroaren 9ko
kontsultan nazioartearen
aurrean argi geratu zen
Madrilek Kataluniaren
gaineko kontrola galdu zuela**

zerrendaburua laguntzen. Hirigune ertain eta handietan jarriko ditu indarrak CSQEPk, orain arte PSCren gune izandakoetan. Lehen ekitaldia Rubín egin zuten eta ordutik mitin gehienetan plaza bete dute. Hala ere, analistek nabarmentzen dute alderdiaren erreferentzialtasun falta eta prozesuarekiko eskaintzarik egiteko duen gaitasun ezak asko mugatuko duela bere emaitza. Espainiako gobernuan aldaketa izango delakoan soluzio adostu bat hitz ematea, kataluniar askok irensten ez duten apoa da.

Koalizioko kide den eta gobernuan egon den ICVk La Caixaerekiko 12 milioi euroko zorra duela aurpegitatzen diote CUPetik, alderdi horrek bankuen aurkako egiteko zein askatasun duen galdetuz. “Katalunian esaten dugun bezala, ipurdia alokatua duena ezin da nahi duen lekuan eseri”. Espainiatik joandako etorkinen seme-alabei egindako erreferentziengatik, Iglesiasen diskurtso “etnizista” ere salatu dute –asteburuan bere mitin bat moztu zuten hainbat lagunek–.

Eldiario.es gunean *Pablo Iglesiasen puzzle kataluniarra* artikuluan Arturo Puente kazetariak dioen gisan, “Podemos ez dago eroso Kataluniako eztabaida nazionallean”. Zer gertatuko da Espainiako gobernuan ez badago aldaketarik? Zer posizio hartu beharko du prozesuarekiko CSQEP-ek? Airean dauden galderak dira.

Azken fasean sartzeko ordua

Festa de la Llibertat. Diadaren ostean, handik metro gutxira, milaka pertsona batu dira Omniumek antolatutako duen jaialdian. Herrialde Katalanetan indartsu ari diren taldeak ari dira giroa jartzen, publiko gaztearen artean *castellerak* egiten dituzten bitartean. Ordu txikitan amaituko da egun berezi hau borobiltzeko ospakizuna.

“Azken urteotako sentsazio bera daukat: zoriona, animoa, poza... 2010etik kalera zein modu masibo eta baketsuan ari garen ateratzen ikustea ederra da; umeak, zaharrak, enpresariak, langileak, ikasleak, langabetuak, ultraliberalak eta ezkertiar erradikalak, denak askatasuna eta independentzia eskatzen”.

Jordi Ferré irribarrea ezin kenduta dabil. “Hauteskunde hauen ostean deskonexioa hasiko dugu formalki”, dio. Omnium Cultural erakundeko Kultura alorreko Batzar Nazionalako koordintzailea da. ANCrekin batera gizarte zibila independentziaren alde antolatzen lanean ari den erakunde nagusietakoa da.

Kataluniak bere kultura propioa duela eta, gauza bakarra behar duela aldarrikatzen du:

KATALUNIA INDEPENDENTZARANTZ

aurka egingo ez dion estatu bat. “Erasoak amaitzea ikaragarritzko biziberritzea izango da. Katalanak 300 urte egin ditu estatu bat aurka duela, eta belaunaldiz belaunaldi transmititzea lortu dugu, orain borroka gaitasun hau kapitalizatu behar da”.

Nazioartearen aitorpena, ezinbestekoa

Independentistek argi dute prozesu honetan ezinbesteko papera jokatu duela nazioarteko komunitateak. Ez da kasualitatea Raül Romeva hautatu izana Junts Pel Sí hautagaitzako buru. Zortzi urtez eurolegebiltzarkide izana da ICV alderdiarekin eta bere aurkezpenean, nazioarteko harremanetan aditua dela azpimarratzen dute.

Dagoeneko mundu mailako figura politikoak mintzatu izan dira Kataluniako estatua aitortzearen alde. Letonia eta Lituaniako kasuak argiak dira; maiatzean Danimarkako legebiltzarrek Espainiako gobernuari eskatu dio irtenbide bat negoziatzea; eta Irlandako, Uruguayko eta Paraguayko legebiltzarrek Kataluniako gobernuari ongi etorria egin diote. Irailean azken fruitua iritsi da, AEBetako hainbat kongresistak erreferenduma publikoki babestu dute.

Asteburuan Masek jakitera eman du hainbat “lehen ministro eta lehen ministro orderekin” harremanak dituela eta erabakitze eskubidearen alde daudela. Presidenteak adierazi du Espainiako Gobernua kontaktuak betetzen saiatu dela, eta hainbatek horiek saihestu dituztela Madrilekin arazorik ez izateko.

Estatu egiturak eraikitzen

“Independentzia prozesuetan funtsezko faktorea izaten da estatuaren ahultasuna –dio Vicent Partal kazetariak–. Iazko azaroaren 9ko kontsultan nazioartearen aurrean argi geratu zen Madrilek Kataluniaren gaineko kontrola galdu zuela, mota guztietako mehatxuak egin baitzituzten, eta hala ere ez zuten kontsulta geratzea lortu eta garaipen politikoa ikaragarria izan zen”.

Kataluniako Printzerria estatu independente bihurtzekotan kontutan hartu beharreko faktoreak ikertu ditu aditu talde batek Generalitatearen aginduz. Trantsizio Nazionalerako Aholku Kontseiluak (CATN katalanez) 18 informe osatu ditu, gerora, Kataluniako Trantsizio Nazionalerako Liburu Zurian laburbildurik argitaratuak.

Prozesu eratzailea xehetu dute, eman beharreko pausoak aurreikusiz eta eszenario posibleen gakoak aletuz. Esparru hauek landu

dituzte: ekonomia eta finantzak; estatu berriaren autoritate eta administrazio egiturak; Kataluniako Gizarte Segurantza; botere judiziala eta justizia administrazioa; segurtasuna eta defentsa; azpiegiturak (energia, ura, informazio teknologiak eta komunikazioa); baita, Kataluniak Espainiako Estatuarekin, Europar Batasunarekin eta nazioarteko eragileekin mantentzeko harreman posibleak ere.

Prozesua adostuta dago hauteskundeak iragarri aurretik ere, Partalek dioenez. “Katalunia errepublika independente bilakatuko duen prozesua hasiko da 18 hilabetez. Konstituzioa idazten hasiko dira eta hamar hilabete izango dituzte”. Gainera, organismo batek, Islandian egin zuten gisan, prozesu parte-hartzaile bat gidatuko duela dio, herritarrek Konstituzioaren idazketan parte har dezaten. Hau amaitzean, bozkatu egin behar da eta

baiezkoa gailentzen bada, independentzia aldarrikatu dugu”.

Espainiatik zer etor daiteke?

Europar Batasunak behartuta ez bada, erreferendum adostu bat ez dute aurreikusten Katalunian. Horren aurrean, estatuaren aparatuetatik, prozesua erasoko dutela argi dute. Mas edo Generalitatea zigortzeko Konstituzio Auzitegia erreformatuko duela iragarri du PPK. “Ez du inork Kataluniako independentzia

aldarrikatuko, orain Konstituzio Auzitegiak eskumenak izango ditu legea betetzen ez dutenak zigortzeko”, egin zuen mehatxu Albiolek. “Amaitu dira txantxak”.

“Estatu inperialista, kolonial eta errepresiboa da Espainiakoa, eta prozesu demokratikoak boikotatzeagatik ezaugarritu da. Beti erakutsi izan du nazio zapalduetako errespeturik eza eta injustizia soziala –Josep Manel Busquetak erasoak egon daitezkeela uste du–. Euskal Herrian gertatu bezala, hemen ere gerta daiteke; hala ere, ez gaitu gehiegi kezkatzen. Gu jada estatutik kanpo kokatzen gara”.

“Politikariei mezua bidali nahi diegu hemen bildu garen guztiok: jakin ezazue zuekin gaudela. Denok badakigu une zailak etorriko direla, eta orduan ere, zuekin egongo gara” helarazi dieten Diadatik herrialdeko klase politikoari.

“Hau prozesua hasteko eskatuz egin dugun azken Diada izan da ziur”, dio Òmnium elkarteko Ferrék. Bere ustez, argi dago berriz ere kalera atera beharko dutela masiboki kataluniarrek, prozesua laguntzen ari diren politikarien babesan, baina orain arteko fasea itxi egingo dela ziur du: “Orain ezin dugu kale egin”. ■

Ez da kasualitatea Raül Romeva hautatu izana Junts Pel Sí hautagaitzako buru. Zortzi urtez eurolegebiltzarkide izana da ICV alderdiarekin eta bere aurkezpenean, nazioarteko harremanetan aditua dela azpimarratu dute

«Kanpoko superportuak Jaizkibel eremu naturalaren heriotza ekarriko zuen»

Lanbidea eta zaletasuna batu ditu Xabier Mina iruindarrak. Itsaspean hartutako argazki eta bideo ikusgarriak bere klaseetan erabili eta Interneten zabaltzen ditu bioaniztasuna.com webgunearen bidez.

| REYES ILINTXETA |

Argazkiak: Dani Blanco

Lehorreko itsasgizona, nolatan?

Iruindarrok askotan joaten gara Zarautza, Donostiara... eta ni txikia nintzenean maiz joaten nintzen familiarekin. Zarautzen, bereziki, hasi nintzen arroketan izkira eta karra-marroen atzetik. Mutrikuko Santa Elena kanpinera ere askotan joaten ginen eta horrela sortu zitzaidan zaletasuna. Gaztetxotan, Menorcan hasi nintzen aitarekin urpean ibiltzen eta orduan erabaki nuen Itsas Zientziak ikastea. Kanaria Handira joan eta han izan nintzen bost urtez ikasten eta ur azpian igeri egiten.

Oso toki ederrak daude Kanaria irletan, baina ikasle garaian oso diru gutxi nuen ez oso gutxitan joan nintzen toki haietara oxigeno botilekin. Gerora bai, askotan itzuli naiz leku ikusgarri horietara. Bereziki El Hierro da oso toki ederra urpean ibiltzeko. Afrikatik gertu dago eta hor bertan bada azaleratze bat. Alisio haizeek azaleko ura Atlantikoaren barnealdera eramaten dute eta ur gabezia berdintzeko itsas hondoko ura igotzen da elikagai eta oxigeno ugarirekin.

Ondorioz, toki horietan biomasa handia izaten da. Normalean espezie gutxi batzuetako arrain asko aurkitzen dira halakoetan. Gainera, kutsu tropikala duenez, berez tropikoak diren hainbat espezie ere aurki daitezke Kanaria uharteetan.

Oro har, gizakiak gehiago daki espazioari buruz itsas hondoei buruz baino. Ikerketa asko egiten da kostaldetik gertu, baina itsas sakonean sartzeari teknologikoki oso zaila da.

Handik itzuli eta ikerketa lanetan murgildu zinen?

Beka batekin hasi nintzen AZTI zentro teknologikoaren Sukarrietako egoitzan, itsasoaren eta elikagaien ikerketak egiten. Bizpahiru urtez aritu nintzen atun tropikalen ikerketan. Gehiena bulegoko lana izan zen, baina atunontzi batean bi hilabetez Boli Kostan egotea aukera ere izan nuen. FAD harrapaketa sistemak atun arrantzan zer-nolako ondorioak zituen ikertzera joan nintzen.

Zer da hori?

Plataforma handi bat itsasora botatzen da haren azpira arrainak bil daitezten. Kopuru handia biltzen denean, sarea botatzen da eta hor dauden ale guztiak harrapatuta gelditzen dira. Espezie desberdinetako animaliak harrapatzen dira, helduak eta txikiegiak ere bai, eta ondorioz, epe luzera oso kaltegarria da.

Gainerako denboran Sukarrietan, Txatxarramendi irlako zentroan, txostenak egiten aritu nintzen. Behatzaileen datuak bildu eta Espainiako Ozeanografia Institutuarekin elkarlanean aritzen ginen. Gero, informazio hori baliatzen zen, adibidez, arrantza kuotak ezartzeko.

Atungorria desagertzeaz dago?

Atungorria oso garesti ordaintzen da eta harrapatzea beti da errentagarria. Japonian oso prezio altuetan erosten dute beti. Horregatik ez da gertatzen beste arrain mota

batzuekin bezala, hau da, jada ez dela errentagarria gehiago harrapatzea merkatua beteta dagoelako. Horrela jarraituz gero, atungorriak oso etorkizun beltza izango du.

Sukarrietatik Blanesera joan zinen tesia egitera. Zein zen zure gaia?

CSIC ikerketa aurreratuen zentroan, Blanesen, bekadun gisa aritu nintzen tesia egiten. Aldaketa klimatikoaren eragina kostako arrain espezieetan zen gaia. Arrainen pilaketa eta itsasgainaren tenperaturaren arteko harremana aztertu nuen zehazki.

Eta zer ondoriotara iritsi zinen?

Argi ikusi nuen klima aldaketaren inguruan iritzi oso desberdinak daudela. Batzuk oso kritiko dira, eta diote muntaia dela eta kontu hori aitzakia gisa hartzen dutela hainbat erabaki hartzeko. Ideiaren lehen bultzatzailea Margaret Thatcher izan zen, diotenez berari interesatzen zitzaiolako energia nuklearra bultzatzea, ohiko erregaien orde. Beste zenbait ikerlarik dio prozesu naturala dela eta gu azkartzen baino ez garela ari. Oso zaila da hori jakitea.

Tesia ez nuen bukatu, baina ikerketa aurreratuen titulua eskuratu nuen. Ez nintzen oso eroso sentitzen giro hartan, ikerketa lana askotan diru-laguntzekin oso lotuta dagoelako, eta gainera, nik gizartearekiko harreman zuzenik ez nuela sumatzen nuen. Beraz, Mutrikuko Akuikultura Eskola sortu berrian sartzeko aukera izan nuenean, ez nuen batere zalantzarik izan.

Irakaskuntzan gustura?

Oso. Bost urte egin nituen han. Goi-mailako zikloa zen, adin guztietako ikasleekin. Oso ongi egon nintzen. Jendeak berebiziko gogoazuen. Harreman handia genuen arrantzaleekin, laginak hartzera joaten ginen, uretan sartzen ginen... bikain.

Orduan, oposaketak gaingitu nituen hemen Nafarroan, eta Beran eta Atarrabian ibili ondoren, Barañaingo Institutura heldu nintzen orain dela lau urte. Ni erosoago sentitzen naiz irakasle bulegoan ikerketak egiten baino, jakinda gainera ikerketa horietako askok enpresari batzuk aberasteko balioko dutela. Nire lana oso hurbila da eta jende gaztearekin lan egitea oso gustuko dut.

Zer da bioaniztasuna.com?

Webgune honen helburu nagusia Lurra planetako itsaso eta ozeanoen bioaniztasuna ezagutzera ematea da. Haren bidez nire zaleztasuna eta irakaskuntza lotzen saiatzen ari naiz. Urte asko daramatzat argazkiak eta bideoak egiten, baina dena armairuan geldit-

tzen zen. Material horri irtenbidea emateko bideo laburrak eta aktibitate didaktikoak prestatzen hasi nintzen, hasieran ikasleekin partekatzeko eta orain Internet bidez, jende guztiarekin. Nire asmoa Bizkaiko golko uretan dugun ondare naturala jendeari ezagutzera ematea da, denon artean balioetsi eta defenda dezagun.

Adibidez, Kantauri itsasoko arrain, molusku eta krustazeoen izenak agertzen dira euskaraz, gaztelaniaz eta latinez, eta haiez gain argazkiak, bideoak eta DBHn eta Batxilergoan erabil daitezkeen bestelako materialak. Itsas dortokei buruzko hamazazpi minutuko bideo dokumentala ikus daiteke adibidez, Cabo Verden grabatua. Oso material gutxi dago euskaraz. Askotan arazoak ditugu kalitatezko materialak eskuratzeko.

Udan non ibili zara?

Azoreetan eta Alpeetan, bizikletaz fosilak hartzen. Urtero joaten naiz fosilen bila ikasleekin eta bikain pasatzen dute. Sarri guren bertan, Iruñerrian, marrazoen hortzak aurkitu izan ditut. Laster geologiarekin lotutako jarduerak ere jarriko ditut bioaniztasuna.com-en.

Zeintzuk dira toki onenak Euskal Herrian urpean igeri egiteko?

Asko daude: Elantxobe, Mutriku, Hondarribia... toki bakoitzak badu berea. Ibaietan ibiltzea ere ikaragarria da. Pirinioetan metro erdiko amuarrainekin igerian ibili naiz eta Endarlatsan lanproiak egiten ikusi ditut. Abankandoak eta otarrainak oso gutxi ikusten dira orain, eta hemengo marrazoa, momar familiakoa, kostatik oso gertu badago ere, oraindik ez dut lortu grabatzea.

NORTASUN AGIRIA

Xabier Mina Ederra urpekari, argazkilari eta irakaslea da. Iruñean, 1976ko abuztuaren 5ean sortua. Itsas Zientzietan lizentziaduna, Kantauri itsasoaren xehetasunak jasotzen dituzten hainbat argitalpenetan parte hartu izan du bere argazkiekin: *Zientzia eta Teknologiaren hiztegi entziklopedikoa*, *Flysch Algorri Mendata*, Deba eta Zumaia arteko kosta lerroak gordetzen duen ondareari buruzko lana, *Zumaia eta Olagarroa*, 2012an Zumaia Udalak argitara emandako liburua, eta *Jaizkibel Amaharri*, Jaizkibelek eta Uliak duten balioa erakusten duen obra kolektiboa. Mundu osoan eginiko argazkiak eta bideoak eta haiekin moldatutako unitate didaktikoak eskaintzen ditu musu-truk *bioaniztasuna.com* bere webgunean.

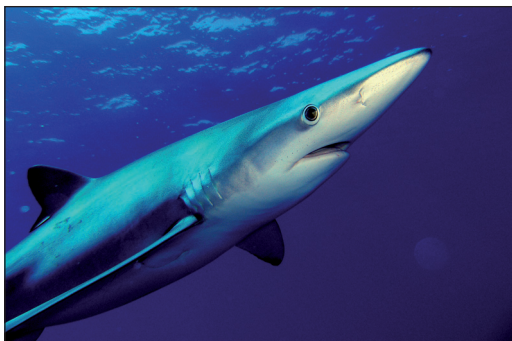
XABIER MINA

XABIER MINA

XABIER MINA

Uretan dauden alga gorri horiek

"Gelidium da. Ijitoek hartu izan dute betidanik. Bildu, lehortu eta Hispanagar enpresari saltzen diote agar-agar gaia ateratzeko. Gel moduko bat da, laborategietan bakterioen kultiboak egiteko erabiltzen da, baita hainbat elikagaitan ere: urdaiazpiko egosiak duen gelatina da agar-agarra, hortzak garbitzeko oreetan erabiltzen da, garagardoetan..."

Elantxobe, Mutriku eta Hondarribia adibidez, toki bikainak dira urpekaritzarako Xabier Minaren ustez. Euskal Herritik kanpora Itsaso Gorria eta Azoreak ditu gustuko.

Eta toki onenak eta txarrenak munduan zehar? Orokorrean, jenderik izan ez dutenak, eta askotan militarrek hartutako esparruak dira. Badira zenbait irla eta leku bere garaian militarrek itxi zituztenak, eta horri esker, bikain mantendu dira. Agian hori da militarrek egin duten gauza on gutxietariko bat.

Dena den, itsasoan aurkitzen duzuna ez da inguruko lurraldeek egiten duten kudeaketaren ondorio soilik. Korronteak daude eta oso ohikoa da beste lurralde baten zaborrak kudeaketa egokia egiten duenaren eremura iristea. Arrainak ere mugitzen dira eta horregatik arrantza kudeatzea oso zaila da, ados jarri behar baitira lurralde asko.

Toki ederrak, adibidez, Itsaso Gorria eta Azoreak. Ni askotan joaten naiz. Iaz Indonnesia aldean, Papuan, lau hilabetez izan nintzen. Orain dela gutxi arte han zeukaten zabor gehien-gehiena organikoa zen, orain aldiz plastiko pila eta denetik dute, baina zaborrak kudeatzeko plangintzarik ez. Itsas dortokekin igeri egiten hasten zara eta bat-batean ikusten duzu nola irensten duten plastikoa edo fardela. Hango biztanleek, haurrek bereziki, gurditxoetan eramaten dute zaborra itsas ertzearaino eta hondakinak itsasora botatzen dituzte. Duela zortzi urte

izan nintzen han lehen aldiz, eta orduan soilik txalupatxo tradizionalak zeuzkaten, egurrezkoak. Orain zuntzezko ontzi motordunak dauzkate, bertako faunaren kalterako. Dortokak goitik behera erabat irekita ikusi nituen, adibidez.

Zer iruditzen zaizu hemen itsasoaz egiten den kudeaketa?

Oso zaila da kudeaketa egokia egitea. Interes asko eta oso desberdinak daude, eta beti interes ekonomikoak tarteko. Euskal Herrian badauzkagu oso ongi dauden hainbat leku, ez kudeaketa ona egin dugulako, baizik eta geografiaren aldetik oso zaila izan delako etxez betetzea. Gironan, esate baterako, Lloret de Mar-etik behera dagoena negargarria da, eremua oso laua delako eta han apartamentuak egiteko aukera paregabea izan dutelako. Iparraldera Creus lurmuturra dute, granitozkoa, eta oso zaila izan denez eraikitzea, primeran mantendu da. Hemen badira leku ikaragarri ederrak, Zumaia inguruko Algorriko kostaldea, Sakoneta, Deba eta Mutriku artekoa, Elantxobe, Hondarribia... Jaizkibel ingurua aparta da. Hiri handiek, Donostia eta Irun aldamenen izanda ere, ez diote kalterik egiten, eta arraste-ontziek debekatuta dute

arrantza egitea. Jaizkibelen arazoa kanpoko superportua egiteko proiektua zen. Orain krisia dela eta geldirik dago, baina auskalo etorkizunean zer egingo duten. Kanpoko superportuak Jaizkibel eremu naturalaren heriotza ekarriko zuen. Altxorrek dauzkagu hemen eta baloratu eta defendatu behar ditugu gure ondare naturala direlako.

Apnean edo oxigeno bonbonekin ibiltzen zara ur azpian?

Gehienetan apnean. Batzuetan kamera ez dut eramaten, itsasoaz nire kabuz gozatzeko. Apnean igeri egitean, kirol pixka bat egiten duzunez, oso ongi sentitzen zara, baina botilekin joateak aukera gehiago ematen dizu jais-teko, eta adibidez, ikusteko nola olagarro bat zurekin jolasean hasi den.

Joan den mendearen hasieran Aniceto Petit zinegotzirako hautagaiak proiektu bat proposatu zuen: itsasoa Iruñera ekartzea. Zer iruditzen zaizu?

Ongi legoke! Non jarriko genuke? Hemen itsasorik balego munduko hiririk onena izango litzateke, beno, klima pixka bat hobetuko bagenu. Dena dela, aldatu egingo zen: etxebizitzak egiten hasiko lirateke toki guztietan, eta akabo! ■

elhuyar

HIZTEGIRIK ba al duzu?
... eta, behar al duzu?

**Elhuyarrek dauka
zuk behar duzuna,
eta zuk behar duzun
moduan...**

hiztegiak.elhuyar.eus

Elhuyar Dictionary
eu-en/en-eu

Dictionnaire Elhuyar
eu-fr/fr-eu

**Elhuyar ikaslearen
hiztegia**

**Elhuyar
sinonimoen kutxa**

elhuyar.eus

Alternatiba feministak, Kurdistanetik Portugalera martxan

“Martxan jarraituko dugu guztiak aske izan arte”. Horra hor Emakumeen Mundu Martxaren helburua; emakumeak askatzea. Martxoaren 8an abiatu zen Kurdistanetik eta urriaren 4an iritsiko da Portugalera; tartean, Euskal Herritik igaroko da.

| MALEN ALDALUR AZPILLAGA |

EZ DA ERRAZA mundua norabide berean martxan jartzea, baina 1995etik hona, bost urtean behin lortzen du Emakumeen Mundu Martxak. Quebec-en (Kanada) egin zuten lehen karabana *Ogiaren eta Larrosaren martxa* izenpean; 15.000 lagunek hartu zuten parte. Ez du euri gutxi egin garai hartatik. Aitzitik, Emakumeen Mundu Martxa bezala ezagutzen duguna 2000. urtean egin zen estreina-koz, demokrazia, itxaropena, berdintasuna eta bakea aldarrikatzeko.

Vania Martins eta Ximena Mriel Portugalgo eta Galiziako koordinatzaileak dira, eta haien ustez norbere borroka nazioarteko bihurtzea da Martxa: “Niretzat biolentziaren eta kapitalismoaren aurkako borrokan gainerako emakumeekin bat egitea errebeldia konpartitua da”, dio Martinsek.

Mugimenduaren dimentsioa

163 herrialdetan banatutako 5.000 taldek baino gehiagok hartuko dute parte. Emakume anitzak, borroka berak batuta. Bost urtean behin irteten dira errepidera, herrialdez herrialde alternatiba feministak eraikitze-ko.

Mundu Martxaren aitzakiapen hainbat ekintza antolatzen dira mundu osoan. Portugalen, esaterako, proiektuaren aurkezpenak eta eztabaida foroak egin dituzte eta oso harrera ona izan dute. Bertako koordinatzailearen hitzetan, emakume askok hartu dute parte Martxaren bukaerako ekitaldia antolatzen: “Oporton, esaterako –bi egun egingo ditu Martxak bertan–, emakume talde bat

jaialdi feminista antolatzen ari da karabanari ongietorria egiteko. Coimbra-n antzera gertatzen da, gogoz betetako emakume taldea ari da dena antolatzen, eta Lisboan –azken ekitaldia egingo den lekuan– emakume ugari mobilizatu dira Martxak bertan iraungo dituen hiru egunak antolatzen”.

“Feminismoarekin, eguneroko lanarekin eta alternatibak eraikiz frogatu dugu posible dela

bestelako mundu bat sortzea; dagoeneko martxan hasi gara”, dio Mrielek. Haren hitzetan, konturatzen zarenean biolentziaren eta kapitalismoaren aurkako borroka bera dela Maputxeen herrian, Palestinan, Filipinetan, Kanadan, Euskal Herrian eta Kuban, eta ohartzen zarenean batasunak “potentzia iraultzaile ikaragarria” eskaintzen duela, ezin diozu horren alde lan egiteari utzi.

“Horrela egiten dugu munduko txoko guztietako milaka emakumek bost urtetik behin; gure ahotsak batu ditugu nazioarteko ekintza batean, eta aurten ere halaxe egingo dugu”.

Alternatiba feminista

Joana Aurrekoetxea Euskal Herriko Bilgune Feministako kidea da, eta Kurdistanen izan zen Martxaren hasieran: “Mundu hau eraldatzeko grinak batzen gaitu, finean. Justizia soziala da gure aldarrikapenen muina, eta ikusten dugu afera horretan emakumeok eta orokorrean subjektu feministak gako nagusi garena”. Dena den, uste du berezitasunak ere badituztela euren artean Martxan parte hartzen duten emakumeek, “bereizten gaituzte

“Biolentziaren eta kapitalismoaren aurkako borrokan gainerako emakumeekin bat egitea errebeldia konpartitua da”

Vania Martins, Portugalgo koordinatzailea

@ HUMANITE_FR

2010ekoak da argazkia, hirugarren Mundu Martxan Parisen ateratakoa. Hala dio pankartak: “Geldi bortxak, desberdintasunak. Munduko emakumeak autonomiaren, bakearen eta duintasunaren alde gabiltza”.

sinesmenek, historiek, izenek, ohiturek eta abar luze batek. Horrek bereizten eta aldi berean aberasten gaitu, nahiz eta aitortu behar dugun horrek batzuetan konplexuagoa egiten duela elkarlana. Halere, edozein adostasun, edozein aurrerapauso lorpen handi bezala bizi dugu”.

Martinsek azaldu du asko direla Martxaren aldarrikapenak, “tokian tokiko errealitateak ere aintzat hartu behar dira”. Dena den, portugaldarraren iritziz lau aldarrikapen nagusi daude, hainbat lan-ildori lotuak: guztien ongizatea eta zerbitzu publikoak; elikadura burujabetza; ekoizpen eta laborantza jasagarria; emakumeen eskubidea jana, edana, lurra, etxebizitza, jakintza eta hezkuntza izateko, osasuna edo energia zerbitzu publikoak izateko eskubidea; bakea eta desmilitarizazioa; burujabetza ekonomiko; eta emakumeen aurkako biolentzia.

“Sinesmenek, historiek, izenek, ohiturek eta abar luze batek bereizten gaituzte. Aldi berean aberasten gaitu, nahiz eta aitortu behar dugun horrek batzuetan konplexuagoa egiten duela elkarlana”

Joana Aurrekoetxea,
Bilgune Feminista

Martxaren lehen pausoak

Aldarrikapenen motxila ondo beteta zuela abiatu zen lehen Martxa hura. Mundu osoko

feministak ados dauden bi gai nagusi biltzen zituen: pobrezia eta indarkeria sexista. Baina ez ziren gai horiek soilik jorratu, tartean izan ziren, besteak beste, formazioa eta hezkuntza plan baten beharra, eta kontzientziazio feminista aktibatzeke nahia. Bestalde, helburu estrategikoagoa ere ezarri zen: mundu-sare feminista sortzea globalki eta lokalki eragingo zuena. Hasiera-hasieratik lortu zuen Emakumeen Mundu Martxak izugarritzko oihartzuna. 2000. urtean Quebec-etik eta Genevatik abiatu

eta New Yorken amaitu zen. Urte hartan ez zituen Euskal Herriko lurraz zeharkatu –aurten egingo duen gisara–, baina hemen ere izan zuen oihartzunik, ekainaren 17tik urriaren 7ra bitartean –Martxak irauten zuen tar-

**TALLERES
MITXELENA** S.COOP.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000
Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Talleres Mitxelena, S.Coop.

Eziago Poligonoa • Zikuñaga Auzoa • 20120 HERNANI (Gipuzkoa)
T 943 55 25 12 - 16 • F 943 55 28 16 • info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

MARTXAK ZEHARKATUKO DITUEN HERRIALDEAK:

Kurdistan, Grezia, Balkanak, Italia, Suitza, Frantzia, Belgika, Alemania, Polonia, Hungaria, Austria, Katalunia, Euskal Herria, Galizia.

EUSKAL HERRIAN ZEHARKATUKO DITUEN HERRIAK:

Irailak 28

Tafalla, Gares, Iruñea.

Irailak 29

Sakana, Leitza, Baztan, Hazparne.

Irailak 30

Baiona, Hondarribia, Donostia.

Urriak 1

Errenteria, Zumaia, Hernani, Tolosa.

Urriak 2

Beasain, Bergara, Agurain, Gasteiz.

Urriak 3

Durango, Gernika, Igorre, Basauri.

Urriak 4

Portugalete, Getxo, Bilbo.

tea– hainbat ekintza antolatu ziren, hala nola antzerkiak, idazleen eguna eta baita manifestazio nazionala ere, Donostian.

Europako zenbait tokitatik martxak antolatu zituzten Bruselara, baita Euskal Herritik ere, Europako mobilizazioa babesteko. Lortutako eragina eta izandako oihartzuna ikusirik, bost urtean behin mundu-ekintza handia egitea erabaki zen.

Ehun herrialdek baino gehiagok hartzen dute parte Emakumeen Mundu Martxan eta horrelako mugimendua antolatzea ez da bate-erre erraza: “Konplexua eta zoragarria da aldi berean”, esan du Mrielek. “Martxa koordinazio nazionalen batura da; herri, eskualde, nazio eta nazioarte mailan antolatzen dena”, azaldu du Martinsek. Portugalen kasuan, koordinatzaile taldean lanean dihardutenak Martxan aritzeaz gain, beste hainbat elkartetan ere egiten dute lan; esaterako, arrazakeriaren eta etxegabetzeen aurkako mugimenduetan.

Euskal Herrian zer

Irailaren 28an Kataluniak lekukoa pasa eta Tafallan sartuko da karabana. Nafarroa, Ipar Euskal Herria, Gipuzkoa, Araba eta Bizkaia igarota bere bidea jarraituko du Galiziarantz. Bilbon izango da azken ekitaldia urriaren 4an.

Alta, karabanak zeharkatuko ez dituen eskualdeetan ere hainbat ekintza antolatuko dira ahalik eta eragin handiena lortzeko. Hori lortu nahi baitu Euskal Herriko Emakumeen Mundu Martxak: emakume anitzez osatutako

Haziak ereiten

SINBOLISMO HANDIA DU Mundu Martxak; bizi eredu baten ispilu izan nahi du, jaio-tzen ari den aldaketa baten erreferente. Hori dela eta, munduan zehar landaketak egin dituzte martxari babes adierazteko: “Haziarena feminismoa landatzeko modu metaforikoa izan da. Herri eta hirietako espazio publikoetan zein pribatuetan landatu nahi ditugu haziak”, adierazi du Josebe Iturriozek. Bizitzaren jasangarritasuna eta lurraren eta gorputzaren arteko loturak irudikatu nahi dituzte, “pentsamendu indigenetan du oinarria; urteetan lurra bortxatua izan da emakumea bortxatua izan den era berean”, azaldu du. Argi du Joana Aurrekoetxeak: “Bideetan haziak ereinez mundu osoko aldarrikapen feministak noizbait loratuko diren itxaropenez jarraituko dugu aurrera bidean”.

EMAKUMEENMUNDUMARTXA.EUS

ELAko emakumeek landaketa sinbolikoa egin zuten Martxari atxikimendua adierazteko.

mugimendua. Hainbat esparrutan lan egiten duten emakumez osatu dute taldea: militantzia feminista, nekazaritza, sindikalgintza, hezkuntza, migrazioa, lesbianismoa, aniztasun funtzionala...

Ez da Mundu Martxa euskal lurretatik igarotzen den lehen aldia. Nazioarteko ekintzari babes emateko, Euskal Herrian helburu zehatza jarri zen abian, 2003an: Mundu Gutuna oinarri bezala hartuta, eztabaida irekia egin zuten, herriz herri, *Euskal Herriko Emakumeen Eskubide Gutuna* sortzeko. 2005ean arrakasta itzela izan zuen Martxak eta bost egunez autobus moreek hartu zituzten Euskal Herriko hainbat herri. 2010ean egin zen hurrengo Martxa, eta azken hau ez zen hain arrakastatsua izan: “Beherakadaxo bat izan zuen, baina gure helburua aurten Martxa berrindartzea da”, azaldu du Josebe Iturrioz Mundu Martxako kideak. ■

ARGIA eguna

TXIKITIK
(ETA AHAL LEKOTIK)
ERAGIN!

DANI BLANCO

**Garbiñe
Biurrun
Mancisidor**

LEGELARIA

Irailak 27: demokrazia eta zuzenbidea?

KATALUNIAKO HAUTESKUNDE autonomi-koak irailaren 27an egingo dira. Dakigunez, indar politiko guztien esanetan, oso hauteskunde bereziak eta garrantzitsuak dira, eta hautagai zerrenda batentzat –Junts Pel Sí– plebiszitu modukoak. Horrek ez luke Estatuan aparteko arretarik mereziko, baldin eta herriari galdetzen zaionak independentziarekin zerikusirik ez balu. Finean, alderdi politikoek euren egitasmoak hauteskundeetan aurkezten dituztenean, baietza eta babesa eskatzen ari dira horientzat. Baina, tira, Katalunian orain arte ez dute independentziari buruzko benetako plebisziturik egiteko aukerarik izan, 2014ko azaroaren 9koa ez baitzen “legala” izan. Argi dagoena da Junts Pel Sí hautagaitzak irabazten badu –aulkien gehiengoa lortzen badu– Parlamentean bideratu ahal izango dutela herri horren etorkizuna –egunen batean herriak zuzenean erabakiko duelarik, noski–.

Ikusteko dago zein den Kataluniako herritarren erantzuna. Datorren astean gertatu behar duena ez naiz ausartuko asmatzen eta ez dut uste, gainera, merezi duenik. Laster jakingo dugu herriak zer nahi duen eta nola erantzuten dion gertatzen ari den hainbat mugimenduri.

Angela Merkelek eta David Cameronek egindako adierazpenak kezkagarriak dira, benetan. Argi dago bi agintari horiek esandakoak eragina izan dezakeela herriarengan, horretarako egin dira eta. Kataluniako herriaren borondatea okertu nahi da, ez informazio zuzen eta zehatzaren bitartez, informazio iluna eta tranpatia emanez baizik

Batetik, Konstituzio Auzitegiaren Legea berritzeko Alderdi Popularrak aurkezturiko proposamena. Auzitegi horrek zigorrak jartzeko ahalmena ezartzen du –lehendik ere bazuena– bere ebazpenak betutzen ez dituztenen karguak eteteko. Mugimendu-eraso horrek balorazio politikoa behar du: legealdia amaitzen ari

denean, hausnarketarik gabe; inolako adostasunik bilatu gabe aurkeztu da; indarrean dagoen araudian helburu horretarako tresnak badaudela ahaztuz, “ausardia” azaldu nahian, seguruenik; Alderdi Popularrak eta Gobernuak Konstituzio Auzitegiaren konfiantza handiagoa dutela auzitegi arruntetan baino –bost axola zaie horrek auzitegi horren legitimitatea oraindik beherago badoa ere–.

Bestetik, kanpotik, Europar Batasunetik etorri dena. Angela Merkelek eta David Cameronek egindako adierazpenak kezkagarriak dira, benetan. Argi dago bi agintari horiek esandakoak eragina izan dezakeela herriarengan, horretarako egin dira eta. Kataluniako herriaren borondatea okertu nahi da, ez informazio zuzen eta zehatzaren bitartez –hori guztiz zilegizkoa izango litzateke, noski–, informazio iluna eta tranpatia emanez baizik. Zergatik esaten ari naiz iruzurra egiten ari direla? Bada, une honetan, inork ez dakielako juridikoki nola bideratuko litzatekeen Europar Batasunean Kataluniak egin dezakeen independentziaren aldeko aldarrikapena. Ez, Europako araudiak ez dauka erantzunik horretarako, hau ez dago inon aurreikusita eta zalantza asko planteatzen ditu. Merkelek eta Cameronek azaldu dute Katalunia independentea Europar Batasunetik kanpo geratuko litzatekeela eta sarrera eskatu beharko lukeela. Baina hori ez dago garbi, ez delako horretaz arautu eta ez delako oraindik horrelakorik gertatu. Beraz, adierazpen horiek ez dira zuzenak. Argi dagoen gauza bakarra da Kataluniak bere independentzia erabakitzen badu, Europak eta mundu osoak erantzun zuhurra eta arrazoizkoa eman beharko dutela. Eta zein arrazoiren arabera? Ez Zuzenbide idatziarena, esan bezala, baizik eta logika demokratikoaren arrazoiarena: indarkeria erabili gabe eta bozen indarrez sortutako estatu berriari ongietorria ematea. Nik ez dut beste irtenbiderik ikusten.

Beraz, irailaren 27an –eta etorkizunean ere– Kataluniako herritarrek bozka dezate la euren arrazoi demokratikoaren legitimitateaz eta ez inoren kalteren beldurrez. ■

Eneko Oñasagasti

♦ ZINEGILEA ETA EKOIZLEA

Independentzia, utopikoa ala praktikoa?

AURTENGO ZINEMALDIAN aurkeztuko diren filmen artean badira espainiar edo euskal zinearen izendapenpean aurkeztuko zaizkigunak, baina praktikoki denek dute espainiar naziotasuna. Eta hori Espainiako Kultura Ministerioak ematen du ekoizpenean egiten den inbertsioaren nazionalitatea begiratzuz. Eta horretaz aparte, eta besteak beste, espainiarrago egiten dituzten diru laguntzak ere banatzen ditu. Aurten, laguntza horiek banatzeko aitzakiarekin antolatutako batzordeko partaide izan naiz. Euskal Herria ordezkatuz edo.

330 film aurkeztu ziren. Hiruko taldeetan banatuta aztertu genituen. Beraz niri 65 egokitu zitzaizkidan. Hilabete eskasean irakurri, aztertu eta puntuatuta birbidali genituen. Puntuaketa objektiboa 50 puntura iritsi zitekeen, subjektiboa beste horrenbeste. Zer esanik ez, nire eskuetatik pasa ziren Euskal Herrikoak puntuaketa altuarekin joan ziren. Baina ziren guztiak ez ziren niretik pasa. Bueltan, galbahea pasatutako 33 jaso nituen lau egunean aztertzeke. Euskal Herriko besteren bat ere tarteko. Batzordea bildu eta 23k jaso

zuten laguntza. *6 euskal zinea* deitzen zaion sailekoak. Portzentaje altua hala ere prozesua den bezalakoa izateko. Egun horretan ere jakin nituen euskal zuzendari eta ekoiztetxe esanguratsuen egitasmo batzuk, nire ordenatetik pasa gabeak, bidean geratu zirela. Baina dagoeneko ezin nuen ezertxo ere egin. Zaila da lerro gutxi batzuetan prozedura laburbiltzea baina hitzen bat aukeratzekotan “loteria” aukeratu nuke.

Zer ikusia du horrek artikuluaeren goiburuaekin? Sinplea. Euskal zineak Espainiaren duen menpekotasunaren beste adierazle bat besterik ez. Zeren, gogoratuko dut berriro, finantziarioak ematen baitio naziotasuna filmari. Eta pelikula asko ez lirateke egingo Madriletik datorren dirurik gabe, dela Ministerioa dela telebistaren bat. Eta ia beti zozketa batean parte hartzen ari garela sentituz.

Eta zer egin dezakegu hori aldatzeko? Independentiak izateari itxaron, utopiaren menpeko, gure naziotasuna aldarrikatuko duen sistema propioa sortzeko. Ala, praktikoa izanik gure sistema propioa sortzen joan. Aukeran nik ez dut dudarik. Garbi dago zine mota batek beti beharko dituela koprodukzioak, bai Espainiarekin bai beste herriren batekin. Baina badira ere behar hori izango ez duten ekoizpenak. Eta neurtzeko herri honek duen ahalmena, batzuk edo besteak ekoizteko, lege bat behar da, ikus-entzunezkoak gure herrian arautuko dituen lege bat. Eta erakunde bat ere, Euskal Industria Kulturalen Erakundea, EIKE, araua betearazteko. Edo ipini nahi duzuen akronimoa, baina erakunde bat erabakitzeke Zinemaldian aurkeztu diren filmek Euskal abizena eraman dezaketen edo ez. Beste nazioetan bezala, ze kristo! Zeren zain daude, bada, batzuk eta besteak? ■

Garbi dago zine mota batek beti beharko dituela koprodukzioak, bai Espainiarekin bai beste herriren batekin. Baina badira ere behar hori izango ez duten ekoizpenak. Eta neurtzeko herri honek duen ahalmena, batzuk edo besteak ekoizteko, lege bat behar da, ikus-entzunezkoak gure herrian arautuko dituen lege bat

**LIZARRA
KANPINA**

Lizarra (Nafarroa)
☎ 948 55 17 33
www.campinglizarra.com

Datu Pertsonalen Babesa - LOPD

Legedira egokitzeko prozesua
(euskaraz, pertsonalizatua)

SIGACUS

943 453 588 · www.sigacus.com

Oier Araolaza

DANTZARIA ♦

DANI BLANCO

Barazki purea

PORRUAK, LEKAK, KUIATXOA ETA TIPULAK erabili ditugu purea egiteko. Barazki batzuk ortuan jaso berriak dira, baina haiekin batera jarri ditugu iaiztik izozkailuan genituenak, eta gainera dendan erositako pure pote bat gehitu diogu. Turmixak egin du sinkretismoa.

Lagun batek gure festetako eta errituetoako ezaugarri kristauak, paganoak eta osagai kultural ateak bereizteko eskatu dit. Ez du erritu kristaurik ospatu nahi; festetan zer ospatu eta zer baztertu jakin nahi du.

San Joan aipatze hutsak urtikaria eragiten du; orain modakoa udako solstizioa ospatzea da. Eguberrietan Olentzero onartzen da: “Jentila zen, aizul!”. Inauteriak superbibentzia paganoak omen dira, beraz fenomeno; inauteri biharamuneko hausterre asteazkena eta garizumak zer diren ez dakigu eta ez dugu jakin nahi. Ez dugu onartu nahi gure festak eta errituak sinkretikoak direla, alegia barazki pureak.

Hezur-mamiraino sartuta dugun pentsamendua da ospatzen ditugun hainbat erritu superbibentzia paganoak –zernahi delarik horrek esan nahi duena– direla, baztertzeko saiakeran huts egin ondoren kristautasunak bere gerizpean onartu behar izan zituenak. Hipotesi hori XIX. mendean sortu zen eta XX. mendean galterdia bailitza buelta eman zaion arren, zuzenketak ez

du zuzenduaren oihartzunik eskuratu, eta topiko faltsua, aurkikuntza berria bailitza belaualdi erosten dugu.

Gaurko antropologo eta erlijioaren historialari azkarenetako batzuek diotenez, erritu paganotzat ditugunak orain 150 urte asmatu ziren. Kristautasunaren aurreko kultu eta erlijio ohiturak nolakoak izan zitezkeen irudikatu nahian, XIX. mendeko

Europako herritar kristauen erritualetan izan zituzten inspirazio iturri. Garaikide zituzten herritar xehean kultu eta festa kristauak aztertu zituzten, eta horietan oinarrituta irudikatu zituzten bi mila urte lehenagokoak.

Behin erlijio paganoen kultu ohiturak berrasmatuta eta ezagutza eman da, superbibentziak eta erritu arkaikoen aztarnak zeremonia kristauean identifikatzea bakarrik etorri zen. Nola ez zuten ba antzekotasunik aurkituko, haietan oinarrituta asmatu baitzituzten ustezko iturriak?

Purea mahaira atera eta hasi dira komeriak. Batek dio porruen hariak ezin dituela irentsi. Beste batek kongelatutako jakirik ez duela jan nahi; hirugarrenak dio... Purea mahaira atera eta hasi dira komeriak. Batek dio porruen hariak ezin dituela irentsi. Beste batek kongelatutako jakirik ez duela jan nahi; hirugarrenak dio genetikoki eraldatu gabeko fruitu basatiak bakarrik jango dituela... Ez dakit zer egin, purea zakarrontzira bota ala barazki kremaren dekonstrukzioaz nazioarteko sinposiuma antolatu Donostian 2016an. ■

Purea mahaira atera eta hasi dira komeriak. Batek dio porruen hariak ezin dituela irentsi. Beste batek kongelatutako jakirik ez duela jan nahi; hirugarrenak dio...

Tralala lalalala lala

XDZ

Joanes
Etxebarria

KAZETARIA

LAGUN BATEK ERRANA: “Dena den pastoralak beti izanen dütük ez beita eüska jakin behar egiteko”.

Polemikatxoak egin du bere bidetxo eta joan zen uda, orain negua heldu da. Afera ez da auzitegitik pasako eta ez zaio heldu den urteko pastoral Jean-Louis Davanti eginaraziko kalte-ordain gisara. Pastoral frantsesez idatzi zen eta berdin txalotu zen.

Normala, herri oso baten izerdia taulartzen delarik, txistuka aritzea itsusia litzatekeelako. Aitzineko urteetako pasto-

raletan, belarrira ezagun zen arizale (aktore) anitz ez zirela euskaldunak. Ez zen, orduan ere, txisturik entzuten. Txistuak tauladako alde gorritik ateratzen diren gaiztoentzat izaten dira, irriak ere usu.

Isil-isila itzaltzen da polemika, piztu den bezala. Hiruzpalau mila ikusle herri- ra ekartzeko ilusioa bizi-bizia da oraino, eta kalkulak fite eginak dira; euskaldun bat aski da herri batek pastoral egin dezan, eta ez bada idazlea itzultzailea izan dadila. ■

DANI BLANCO

Angel Erro

♦ IDAZLEA

Apunteak

GERRATIK, batzuetan ezagutzen ez ditugun edo ahaztu zaizkigun lurraldeetako gerretatik, ihesean datozen errefuxiatu eta bizimodua hola edo hala aurrera ateratzen nahian gurera nahi duten etorkinen arazoa biziberritu da azkenaldian. Uda honetan bereziki. Jende askoren kontzientzia astindu du. Aztertu horri buruzko liburu bat ateratzeko egokiera. Baztertu, oraingoz, ukitu feministadun gazte euskaldun baten prekarietateari buruzko egitasmoa.

ISTORIA: 2015eko abuztuaren 29an Livornoko taberna batean (Piccola Veneziaren parean) kafea hartu bitartean, *La Repubblica* egunkarian irakurritako *La bimba contesa, nata su un gommone* artikuluan jasotakoa.

Lampedusatik hurbil kostako guardiek erreskatatu duten txalupa batean, Libiatik etorritako 103 lagun artean, emakume hil bat dago. Gazte-gaztea. Nigeriarra. Libiako "eremu" batean, Italiara noiz zeharkatu ahalko zain, seguruena egoera higieniko eta mediko eskasean erditu zen Gift (Oparia) deitu duten neskatza batez. Eta harekin ontziratu da aukera izan duenean, baina batek daki nolako erditzearen ondorioengatik hil da ama bidaiaren erdian. Txalupako emakumeek zainduta aurkitu dute gorpua.

Umea lehenik erreskatatu dute. Guardiek Lampedusako ospitale batera eramane dute, azter dezaten. Umea onik dago. Amaren gorpua erreklamatu duen emakumeak, haren ahizpak, txalupa berean zegoenak, Gifti laguntzen dio ospitalean.

Kontua nahasi da gizonezko bi gazte nigeriarrek poliziara jo dutenean bakoitzak umea berea dela esanez. Ustezko izebak ez bata ez bestea, benazko aita Nigerian gelditu dela adierazi du. Agrigento-ko komisariako krimenen aurkako sailaren ardurapean utzi dute kasua. Horraino notizia.

ELEBERRI PLANA: Bi polizia-gizonari ematen diete umea noren senidea den ikertzeko ardura. Ez dago proba genetikorako aukerarik (asmatu aitzakia bat: aurrekontua, burokrazia, sistemari berdin diote baztertuen filiazio kontuek). Bi aita posibleen artean hasten dute ikerketa. Nondik etorri diren, non ibili diren, Giften ama nola ezagutu duten... Ez dute ezer garbi ateratzen umearen izebarekin gurutzatutako datuen argitara.

Polizietako batek Salamone izan lezake abizena. Siziliakoa. Salamone abizena Italiako hegoaldekoa omen da. Bi aiten artean aukeratu beharraren oihartzun biblikoari keinu egiteko. Izan ere, unerenean batean holako estualdi batean jarri beharko lituzke, egiazko aita are alaba bestearekin gelditu nahiago izateraino. Gift Nigeriara bueltan bidaltzearekin mehatxatu? Horrela ere ez du lortzen gezurrezkoari mozorroa kentzea. Mundu guztiak ezagutzen du Bibliako trikimailua. Biek nahiago izan dute besteak Gift izatea, umea etorkizunik gabeko lurraldera itzultzea baino (sic). Halere, Salamone inspektoreak, senetz, badaki haietako bat—desaxolena dirudiena—dela aita, frogatu ezin badu ere.

Nagusiek erabaki bat hartzeko presatzen diote. Ez du erantzunik. Prozedura burokratikoari jarraiki, izebari ematen zaio umea. (Aldaketa?: umearen izeba beharrean, amaren izeba bihurtuko nuke).

Denbora pasa da. Berrelkartze familiarra eskatu du Nigeriatik izebak aitatzat jotako gizonak eta Italian batu dira. Salamonek leitu du txostenen eta ahaztu da kontuaz. Behin ikusten ditu. Giften aita gizon zahar bat da, izebari gerritik eusten diona. Argi dakusa emakume horrek Gift erabili duela bere senarra Europara ekartzeko. Akaso, lanetik eta legetik kanpo, aitaren bila hasten da. 400 orrialde. Umeari izena aldatu: Opari deitza agerikoezia da eleberriri baterako. ■

Antton Olariaga

«Jolasteko aukera izan dut filmean, narrazio klasikoa eta surrealismoa ezkonduz»

Aupa Etxebeste!, Txotx edota Bertsolari pelikulen egileak Amama du azken lana, urte askoan landutako gidoiaren emaitza. Gertutik ezagutzen duen baserri mundua, haren gainbehera eta hiritartutako belaunaldi gazteekiko haustura jorratu ditu Asier Altuna Izak (Bergara, 1969). Dagoeneko zigilu pertsonal bihurtu duen ukitu surrealista eta sinbolikoari tarte egin dio proiektu honetan ere.

| MIKEL GARCIA IDIAKEZ |

Argazkia: Dani Blanco

Baserri munduaren amaiera bizi dugu?

Azken gizaldietan ikusi dugun baserri mundu tradizionalarena bai, nabarmen. Haustura eman da belaunaldiotan, baina mundu hori eraldatu egingo da. Bizitzeko, izateko eta pentsatzeko modu bati omenaldi txiki bat egin nahi izan diot batetik, beti izan dudalako horretarako gogoia, eta horrez gain adierazi nahi izan dut haustura egon arren (eta normala da, gauza onak eta txarrak dituelako mundu horrek), ondare eta jakituria horren transmisioa ez dela eten. Pelikulan zehazki, amamaren eta bilobaren bitartez. Mundu baten amaieratik sortuko da berri bat.

Baserriaren eta hiriaren arteko talka horretan, nola aurkitu oreka, iraganean iltzatu gabe, baina hari uko egin gabe?

Aurrera eginez, baina atzera ere begiratuz. Amaiak esaterako, pelikulako protagonistak, artea erabiltzen du horretarako. Haustura ez da soilik fisikoa, baserria fisikoa da, baina munduan kokatzeko modua ere aldatu da, zentroa non jartzen dugun. Tomas [Amaiaren aita] baserriar peto-petoa da, baserriak ematen dio babes, ekonomikoa eta espiritual, familiari garrantzi handia ematen dio... Amaiak ere sentimendu horiek baditu (babes sentimendu hori, komunitatearen zentzua...) eta pentsa daiteke hainbeste urtez baserrian jorratutako balore horiek hirian mantenduko dituela, modu batera edo bestera. Transmisio kate horrek jarraipena izango duela.

“Baserri munduarekiko haustura eman da, baina ondare eta jakituria horren transmisioa ez da eten. Pelikulan zehazki, amamaren eta bilobaren bitartez”

“Amama gure memoria da”. Pertsonaia botere-tsua, amama.

Orain dela 80 amama Neolitikokoan bizi ginela dioen Oteizaren esaldiak ezinegon handia sortu dit beti, baina modu batera edo bestera lasaitu ere egiten nau. 5.000 urte asko dira, gauza asko gertatu dira, baina aldi berean, 80 amama ez dira hainbeste; hori da nire irakurketa. Pelikulan ere, arbaso horien guztien arima sinbolizatzen du nolabait, misterio handia transmititzen du, susmoa...

Pertsonaia nagusiak Tomas (Kandido Uranga) eta haren alaba Amaia (Iraia Elias) dira, mundua ikusteko bi modu.

Pelikularen pisua daramate, aktoralki bakarrik ez, baita filmaren egiturari begira ere: hasiera Amaiaren ikuspuntutik dago kontatuta eta narrazio

koloretsua da, estetikoki polita, sortzailea, musika askorekin... Gero, aitarekin apurtzen duen unetik, Tomasen ikuspuntura igarotzen gara eta planoak finkoagoak dira, erritmoa geldoagoa da, kasik ez dago hitzik, isiltasuna da nagusi... Gidoia idazten ari nintzela akto-reetak bi argi neuzkan: Kandido Uranga eta Klara Badiola [Isabel, Tomasen emaztea]. Kandidok daukan presentzia, bere ahotsa... Askok miresten dudan aktorea da, pertsonaia hau antzezteko ezin hobea. Iraia berriz, senak eramanda hautatu nuen. Pelikula egiten noan heinean erabakiak hartzeko libre sentitzea gustatzen zait eta antzezlan batean ikusi nuen

Iraiak, pertsonaiarako fisiko egokia izateaz gain, oholtza gainean indar handia duela, pelikularako primerakoa zela.

Baserriak imajinario oso bat dakarkigu gogora. Zinematografikoki ere potentia da baserria.

Naturaren erdian egon ohi da baserria eta naturak berez du estetika eta dramatismo izugarria. Natura behatzen eta naturaren aldaketak islatzen saiatu gara: uztalean errodatu genuen lehenengo eta udazkenean gero, baso, baratze eta arbolak erakusteko. Baserriak berak kontatzen asko edo ezer ez, egungo baserri ugari ez duelako ezer kontatzen, baina filmerako hautatu genuenak bai: Errezilgo Eitzeta baserria. Teilatua ez dauka aldatuta eta testura berezia du, berdinean paretek, atek... Oholen zirrikitu horiek guztiak gai dira irudi bakar batekin dena kontatzeko; kamera ipintzen genuen lekuan ipinita, beti zeukan zer kontatua, begirada bakarrean transmititzen dizu baserri handi eta eder izandakoa, bertakoek alde egiten dutenean, jausi egingo dela, edo beste zerbait bihurtuko. Hiria gutxiago agertzen da filmean, baina hiriko hainbat planok naturaren irudiarekin egiten duten kontrastea polita da.

Oteiza aipatu duzu. Zein erreferentzia izan dituzu, iruditeria hau osatzeko garaian?

[Julio Medemen] *Bebiak* pelikula izugarri gustatzen zait, baita Bixente Ameztoiren surrealismo etnografikoa, nolabait esatearren. Oteizak 80 amaren esaldia eman dit, eta Kirmen Uriberen poema batetik abiatu nuen trama, aita eta alabaren arteko inkomunikazioa oso modu poetiko eta sinplean azaltzen duelako. Irudiek iradokitzen zizkidaten bestelako ukituak ere badaude, Sarrionandiaren abesti bat... Ez modu nabarmenean, baina detaileak. Detalle txiki baten bidez dena kontatzea ederra da.

Baserri mundu tradizionala aurretik ere irudikatu izan duzu, hala nola *Txotx* edo *40 ezetz* laburretan. Beti ere, ikuspegi topiko-erromantikotik urrundu eta hankaz gora jartzeko.

Pelikula honetan denetik dago. Belarretako sekuentzia ederrek esaterako haurtzarora naramate, baina dena ez da egutegiatako irudi bukolikoa, eta nire imajinarioa batez ere oso surrealista izan da beti, pozik nago filmean surrealismo hori sartzea lortu dudalako.

Surrealismoa, sinbolismoa... narrazio tradizionalarekin uztartu duzu, kontatzeko modu indartsuagoa delako?

“Nire imajinarioa oso surrealista izan da beti. Pantailan harrituko zaituen zerbait irudikatzen duten pelikulak maite ditut gehien”

Niretzat zinema egitea jolasa ere bada eta libre sentitzen naiz. Pelikula txukun eta indartsua egin nahi izan dut, ikuslea harrapatzeko. Eta jolasteko espazio libreak mantendu nahi izan ditut, pantailan harrituko zaituen zerbait irudikatzen duten pelikulak direlako gehien maite ditudanak. Irudi hori gai izatea pelikula bat gogora ekartzeko, gauza handia da. Nik hori bilatzen dut, modu oso kontzientean ez

bada ere. “Irudi hau sartu egin behar dut” sentitzen dut, indar bat hauteman dudalako, sarri taldea kontra badut ere, esperimentu horiek ez direlako beti ongi etorriak. Defentsibarako pelikulak egiten dira gaur egun, segurutik jotzen da eta halako irudiak planteatzea ez da erraza, baina ni eroso

sentitzen naiz esperimentazio eremu horretan. Gainera, nahi dudana zinema egiteko espazio libre hori aurkitu dut eta barrutik atera zaigun pelikula egin dugu, beldur barik, intuizioz. Alde horretatik, filma muntatzea luxua izan da, ondo pasatzeko eta jolasteko aukera, narrazio klasikoa eta surrealismoa ezkonduz.

“Ikusten ez dena, azpittestua, da zinemaren magia, irudiekin beste zerbait kontatzea”. Hala adierazi zenidaten elkarrizketa batean Telmo Esnaiek eta zuk.

Sekuentzia baten atzean dagoen mezua, esplizituki kontatzen ez dena da inportantea, baina hori gehienbat gidoian finkatu behar da eta zaila da antzematea. Ni gidoia aldatzen joan naiz, dialogoak kenduz eta hitzen ordeztu hori bera irudi edo begirada bidez kontatzeko helburuz. Eta hori lortzen baduzu, plazer izugarria da, pelikula askoz ederragoa eta poetikoagoa geratzen da, unibertsalagoa. Istorioa ulertzeko eta jarraitzeko dialogorik behar ez duen pelikula zoragarria da. Baina hori lortzea da zailena.

2011ko elkarrizketa hartan beste zerbait ere komentatu zenidan: asko kostatuko litzaizukeela umoretsua ez den film bat egitea.

A bai? Kar, kar, kar... Ba orduan zahartu egin naiz. Faseak daude, eta egia da pelikula hau hastapenetan komedia bat zela, baina une

honetan gaiari modu intimoagoan, sentiberagoan heldu nahi izan diot. Oso gustura sentitu naiz istorio hau horrela kontatzen. Eta tira, gehiago ez dut esango horrelakorik, “halako ez dut egingo”, ezin delako jakin, eta gauza berrietara zabalik egotea hobe delako. Orainxe bertan behintzat jarrera hori daukat, gauza berriak egiteko gogoia, eta hurrengo pelikula oso ezberdina egitea gustatuko litzaizuke.

Donostiako Zinemaldiko Sail Ofizialen lehiatuko da *Amama*. Iaz hori bera lortu zuen Jon Garaño eta Jose Mari Goenagaren *Loreak* filmarekin konparaketak saihestezinak izango dira?

Saihestezina da dagoeneko, elkarrizketa guztietan galdetzen didate-eta. *Loreak* moduko aurrekaria izatea ona da, konplexurik gabe joateko Zinemaldira: guk ez daukagu konplexurik, ahalik eta zinemarik onena egiten saiatzen gara; baina beste batzuek badituzte, eta iaz ikusi genuen. Euskal film bat lehiatzen aritzea Donostiako Zinemaldiak hemengo zinemari ordaindu beharreko bidesaria ez ote zen aipatzeraino. Gero, onarpen handia izan du *Loreak* pelikula, baita hemendik kanpora ere, eta bigarrena izateak bidea erraztuko digu; ziurrenik, eura erantzun behar izan zituztenak baino galdera gutxiago erantzun beharko ditut. Bestalde, luxua da Donostian lehiatzea, ez da erraza, ez da urtero gertatuko euskal pelikula bat Sail Ofizialean izatea, eta oso pozik nago.

Txintxua ekoiztetxea sortu zenuten 2008an. Proiektu pertsonalak egiteko aukera handiago ematen du horrek?

Bertsolari dokumentala egiteko sortu genuen ekoiztetxea, prozesu guztia guk kontrolatu nahi genuelako hasieratik bukaerara eta batez ere ekoiztetxe bat atzean ez baduzu ezin duzulako pelikularik egin Euskal Herrian, fiskaltate kontuetarako, finantzazio akordioetarako, eta abar. Marian Fernandez da produkzio lanetan gehien aritzen dena eta estilo berezia ematen die pelikulei, segurtasuna ematen digu, zuzendariak urruti joaten garenean jaisten laguntzen digulako. Modu xumean aritzea da gure filosofia, txikitasun horretan produktua asko zainduz eta pelikula txukunak egin nahian, beharretara egokituak: ez oso zaratsuak, baina gure marka eta estiloa daramatenak. Eta lagunartean eginak, ger-

Altunarentzat, "pelikula hau oso pertsonala da, giro hori arnastu dudalako, oso nire mundua delako; haurtzaroa dakarkit gogora".

tuko lantaldearekin. Etxeko jakien antzera, su txikian eta mimoz.

Zure pelikuletako asko Telmo Esnalekin batera zuzendu dituzu. Alde onak eta txarrak izango ditu bakarrik aritzeak.

Alde onak, erronka baten aurrean bakarrik egotea ederra dela, hori ere bizi behar dela. Pelikula hau, gainera, oso pertsonala da niretzat, giro hori arnastu dudalako nire bizitzaren parte inportante batean, oso nire mundua delako; haurtzaroa dakarkit gogora. Eta txarrak, Telmo alboan izatea sekulakoa dela, asko ikasten duzu, barre egiten duzu, segurtasuna ematen dizu... eta pelikula partekatzea ere gauza handia da.

Esnalekin batera zuzendu zenuen *Aupa Etxebeste!* (2005) eta mugarri izan zen euskal zinemari. Askok aldatu dira eta aldatu zaizkizu gauzak ordutik?

Zinema egiten jarraitzen dugu, hori da inportanteena, heldutasun maila bat hartu dugu eta *Aupa Etxebeste!* egin zuen lantaldeak ere heldutasuna lortu du: gaur egun hemen dauzkagun teknikariek duten lan gaitasuna izugarria da eta lagunarteko giroa arnasten da, familia giroa, eta azken emaitzan igartzen da hori, jendeak kariñoz egiten duela lan, proiektuetan dena emanez. Finantzazioan, beste fase batera pasatzeko garaia da. *Aupa Etxebeste*tik hamar urte igaro dira eta berdin nago, hurrengo pelikula ateratzea zenbat kostatuko zaidan jakin gabe. Proposamen oso potenteak dituen jendea dago, proiektua ezin aurrera atera, eta pena ematen dit; Eusko Jaurlaritzako Kultura sailak jarrera aldatu beharko luke, Frantzia ematen dituzten erraztasunen antzera emateraino. ETB aliatu handia da, baina administrazioak ere esku hartzea falta da, ez gaitezen egon beti Espainiara begira. Eta oso diru kopuru txikiaz ari naiz, jarrera aldatzea da kontua. ■

Film hauen artean Urrezko Maskor bat dago

Eskaintza orekatua 63. Donostiako Nazioarteko Zinemaldiko Sail Ofizialean, gustu diferenteetako publikoak asetzeko modukoa eta sorpresaren bat gorde dezakeena. Haiek dira arreta eragin diguten titulu eta zuzendariak eta haien aurrekariak.

| GORKA BEREZIARTUA MITXELENA |

Agustí Villarongak 1990eko Kuban girotu du *El rey de la Habana*, Sail Ofizialean aurkeztuko duen filma.

GONBIDATU BERRIAK eta Zinemaldiaren aspaldiko lagunak elkartuko ditu aurten Sail Ofizialak. Urrezko Maskorrenegatik lehiatuko diren filmen artean Terence Davies zuzendariaren izenera jo dute azken urteotan festivalaren gorabeherak jarraitu dituztenek: 2011. urtean *The Deep Blue Sea*ekin zapore ona utzi zuen arren, saririk gabe itzuli zen etxera eta aurten *Sunset Song*en kontatzen duen XX. mende hasierako maitasun istorioarekin sariren bat jasotzeko hautagaia dirudi. Zuzenda-

riaren ibilbidea errepasatuta, faboritoen zerrendan agertzeko meriturik ez zaio falta.

Baina gero batek daki. Sail Ofizialak hori dauka, aurretik txukunenak diruditen lanek pott egiten dutela eta dantzara inork gonbidatzen ez zuen filmak jasotzen duela moluskoa. Filmak ikusi aurretik haiez espero daitekeenaz hitz egitea Gerologia eta Bihartika karrera ikasi zutenen lana izan beharko litzateke, baina ez daukagu eskura horietako bakar baten telefonorik. Zinemaldiko filmen zerrenda besterik ez.

Daviesekin batera, festibaleko sail inportanteenera itzuliko dira kontuan hartzeko moduko beste bi zuzendari. Agustí Villaronga mallorkarrak 2010ean *Pa negre*ekin jo zuen kolpea errepikatu nahi du —emakumezko aktore onenaren zilarrezko maskorra jaso zuen Nora Navasek eta izandako harrera beroak bidea erraztu zion katalanez errodatutako film garrantzitsuenen zerrendan sartzeraino—. *El rey de la Habana*ekin dator zuzendari beteranoa, 1990eko hamarkadako gazte kubatarren istorioa.

Txalo gutxiagorekin pasa zen duela bost urte Liu Hao txinatarra —ez nahastu izen eta nazionalitate bereko pisu-altxatzailearekin, otoi—: aurten aurkeztuko duen *Xiang bei fang* filmak inguru hauetan oso ezaguna ez den problematikari heldu dio, Txinako familiak haur bakarra edukitzera behartzen dituen politikak zer egoeratan uzten dituen umea galtzen duten gurasoak.

Rebordinosen kuttunak?

Jose Luis Rebordinosek Fantasiatzko eta Bel-durrezko Zinema Astea utzi eta Donostiako Nazioarteko Zinemaldiaren lema hartu zuten filmen hautaketan aldaketa txiki batzuk sumatu ziren. Genero-zinemako lanak Sail Ofizialean sartzen hasteak jaialdiari freskotasuna erantsi zion, batzuei asko gustatu ez arren —ezta, Arturo Ripstein?—.

Ez dakigu Rebordinosen eskuak zenbat daukan ikusteko edizio honean lehiatuko diren bi ekoizpenetan: Mamoru Hosodak *Bakemono no ko* animaziozko filma ekarriko du; animearen munduan oso ezaguna den *One Piece* sailean lan egindakoa da, baita Toei Animation etxean ere —*Dragoi Bolaren* faktorian, alegia—.

Ben Wheatleyren ibilbidea bestelakoa da, bel-durrezko filmak eta komedia beltz bat dauzka curriculumean, *Doctor Who* telesail britainiar ezaguneko kapitulu batzuek gain. *High-Rise* aurkeztuko du Donostian, 1975eko Londresen girotutako itxura oneko istorio bat.

Promesa berriak eta itzulerak

Zinema europarraren etorkizuneko figura garrantzitsu gisa erretratatu dute zenbaitek *Sparrows* filma zuzendu duen Rúnar Rúnarsson. Bigarren film luzea du, baina ez da hasiberria. 25 urte besterik ez zituenean bere aurpegi zurbil islandiarra paseatu zuen 2005eko Oscar sarien galatik. *The Last Farm* hark ez zuen urrezko estatua lortu, baina bai zuzendariaren proiektioaz hitz eginaraztea. Hamar urte geroago, zer gehiago ikasi duen ikusteko gogoia ematen du.

Hamaika urte pasa dira Lucile Hadzihalilo-

Aurreiritzien kontra egin beharko du Amamak

OHITU EGINGO GARA AZKENEAN Sail Ofizialean euskarazko filmak ikustera. Asier Altunaren *Amamak* lekukoa hartuko dio iaz harrera beroa izan zuen *Loreaki*, oso pelikula diferentearekin. Errealismoa eta surrealismoa uztartuz, eta XX. mendeko euskal arte garrantzitsuenaren imaginarioa gaur egungo bizimoduarekin elkarriketan jarritz.

Zailtasun extra bati egin beharko dio aurre Altunaren lanak: iaz *Loreakek* aurreiritzi asko—*El País*eko kritikari-izarra den Carlos Boyerorena, adibidez—hankaz gora bota zituen istorio urbano eta intimista batekin. Baina aurreiritzi horiek hor daude oraindik Euskal Herriko bizimodu tradizionala pantailaratzeari dagokionez. Zenbateko pisua izango du ideologiak film hau baloratzerako orduan?

vic zuzendariak Donostiara *Innocence* ekarri zuenetik. Zabaltegi zuzendari berri onenaren saria besapean itzuli zen etxera, erabaki nahiko eztabaidatua portzietari; eta geroztik ez du material berririk pantailaratu —gero esango dute Donostiako eguraldia ez dela deprimitzeko modukoa—. *Evolution* aurkeztuko du aurten, abiapuntu misteriosua duen filma.

Raising Victor Vargasekin Donostian sari txiki bat lortu ondoren Champions Leaguean jokatzera datorren beste zuzendari bat Peter Sollett da. Juliane Moore protagonista duen *Freeheld* benetako gertakarietan oinarrituta dago, lesbiana bikote batek berdintasunaren alde egindako borroka ardatz hartuta.

**Terence Davies
beteranoa 2011. urtean
esku hutsik itzuli zen;
Sunset Songekin zorte
hobea izango ote du?**

Seguru zerbait irabaziko dutela

Ez da gauza berria Zinemaldiak ekoizpen iberikoei faborezko tratua ematen diela palmaresean. Horregatik, komeni da begirik ez kentzea Cesc Gayren *Trumani* —Ricardo Darín eta Javier Cámara protagonista— eta *Eva no duerme* hispano-argentinarrari. Imanol Arias du protagonista azken horrek: 1987an bezala gizonezko aktore onenaren Zilarrezko Maskorra lortzeko aukera izan dezake sonotoneak iragartzeari esker bigarren gaztaro interpretatiboa bizi duen ermuarrak.

Dena den, ez dakit zergatik saiatzen garen. Seguru azkenean telegrama batean bezala aipatuko ditugun *21 nuits avec Pattie*, *El Apóstata*, *Les Chevaliers Blancs*, *Les démons*, *Moira* edo *Un día perfecta per volar* izango direla aurtengo txalotuenak. Merkezurreko kristalezko bolaren bat erosi izan bagenu sikiera artikulua hau idazten hasi aurretik. ■

Ulises euskaraz

Mugarri bat gure itzulpengintza literarioan

BADAUKAGU James Joyceren *Ulyses* euskaraz. Irailaren 7an aurkeztu du Igela argitaletxeak XX. mendeko literaturaren gailurtzat jotzen den obraren itzulpena. Xabier Olarrak egin du eta, testuaren berezitasun eta zailtasunak kontuan izanda, euskarazko itzulpengintza literarioan mugarrria izango dela dirudi.

Idazle irlandarraren obra goraipatuena euskaratzeko asmoa ez da atzo goizekoa, Olarrak berak Koldo Mitxelena Kulturunean liburua aurkezterakoan azaldu zuen moduan. Besteak beste, Gabriel Arestik lanaren parte handi bat aurreratua zeukan, baina Guardia Zibilaren kontrol batean kendu egin zioten.

Urte askoren ondoren plazaratu zen berriro itzulpen horren premia. Olarrak umorez gogoratu zituen lagunartean egindako bi afari literario. Gaia airean zebilen, egin beharra zegoen, baina itzulpena bere esku hartzeko prest zegoen inor ez mahaian, bigarren afarian Olarrak berak heldu zion arte: argitaratzeko lanen zerrendan sartu zuten, egin egingo zuten. Eta itzultzaile tolosarrak eguneroko ogia ziurtatzen duten betebeharretatik erretiroa hartu zuenean sartu zen buru-belarri nobela mardularen euskaratze lanean.

2012a zen: Olarrak hamar bat urteko tarte jarri zion bere buruari lana burutzeko; hartara, zailtasun ugari dauzkan testua eguneko 500 karaktereko erritmoan euskaratu ahal izango zuen. Gero Europar Batasunak literatur itzulpenak bultzatzeko eskaintzen duen diru-

laguntza lortu zuen ordea, eta horrekin batera epemuga bat, 2015eko ekaina.

Edizio komentatua eta berezitasun batzuk

Bukatu da lana eta hemen da irakurlearentzat: edizio komentatua prestatu du Igelak, *Ulises* aztertu duten hainbat ikerlariren ekarpenak baliatuz. Ez hori bakarrik, *Ulisesen* egitura hobeto ulertzeko Joycek berak Carlo Linati lagunari prestatu zion eskema ere –“Linati eskema” gisa ezaguna– gehitu diote euskarazko edizioaren amaieran, baita nobelaren 7. episodiooko figura erretorikoen azterketa ere.

Edizio mardula beraz, darabilen euskararen ere berezitasunik baduena: batuan idatzita dagoen arren, nobelak bertsio originaleko 14. episodioan darabiltzan ingeles erregistro-ugariek beste iturri batzuk ere eskatzen zituzten, euskarazko testu klasikoetatik abiatu eta gaur egungo hizkeraraino –ingelesezkoak ere latinaren imitaziozko hizkeratik Dublingo auzoetako hizkeraraino egiten du–.

Protagonisten generoa desberdintzeko Olarrak hartu duen erabakiak ere eman dezake zeresana: ingelese-tik itzultzean “*he*” eta “*she*” bereizi ezinaren langa gainditzeko, *Ulisese*n emakumezkoei buruz ari diren determinatzaileek azentu marka izango dute –adibidez, “*húra*”–. Ausardiaz jokatu du itzultzaileak beraz. Obrak hala eskatzen zuen. ■

Xabier Olarra, *Ulisesen itzultzailea*.

Gorka Bereziartua
Mitxelena

Liburu azoka

Gasteizen, irailaren 25etik urriaren 11ra Correos plazan.

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

Bizi
irakerriz!

*EOSen 2015-2016
abonu denboraldia*
Irailaren 24tik aurrera.

Jotzeko irrikan

JUN MÄRKL zuzendari titularraren hitzak hauexek dira, Euskadiko Orkestraren denboraldi berria laburbiltzeko: “Asko dugu eskaintzeko: musika oso interesgarria eta sasoian dagoen orkestra. Zuentzat jotzeko irrikan gaude”. Eta egia da; errepaso bat ematen badiogu abonu-programazioari, ikusten dugu behar diren osagaiak badaudela taxuzko egitarauak eraikitzeko, alde batetik. Eta bestetik, fedea ematen dut orkestrak momentu ona bizi duela, kontuan hartzen baditugu azkeneko saioak orain dela gutxi ospatutako Musika Hamabostaldian: bai *Toscan*, bai Usandizagaren *Mendi-mendiyan* operan, orkestraren aktuazio sendoa faktore garrantzitsua izan zen emanaldien arrakastan.

Programazioan sartuz, sinfonismo handiak leku garrantzitsu eta bariatua izango du denboraldi honetan: Bruckner-en pare bat entzuteko aukera izango dugu, laugarrena eta zazpigarrena; Txaikovskiren *Patetika* ederra; Beethovenen bosgarren fama-tua, *Patuarena*. Eta Mahler, Brahms eta Prokofieven sinfoniak ere disfrutatuko ditugu. Bestalde, orkestra eta bakarlarienezako kontzertu interesgarriak aurkitzen ditugu: Beethovenen laugarrena, pianorako, Tamar Beraia pianista georgiar gaztearen eskutik; Ravelen sol maiorreko kontzertu ederra, Ingrid Fliter piano jole argentinarra bakarlaria izanik; Alban Bergen biolinerako kontzertua, Viviane Hagner biolinista alemaniarrekin, edo Xostakovitxen biolontxelorako bigarren kontzertua, besteak beste.

Ahots ederrek protagonismoa izango dute saio batzuetan. Markus Nieminen baritonoa eta Majukka Tepponen sopranoa, biak finlandiarrak, bakarlari aproposak izango dira Sibeliusen *Kullervo* suitea interpretatzeko, orkestraren lehenengo saioan; Raquel Lojendio sopranoa, Clara Mouriz mezzoa

eta Zoe Nicolaidou sopranoa ere entzungo ditugu denboraldian zehar.

Balletarekin galdu ezin den zita prestatu dute. Otsailean *Ederra eta piztia* dantza ikuskizuna izango dugu gure artean, Malandain Ballet Biarritz taldea protagonista izanik, Txaikovskiren musikarekin.

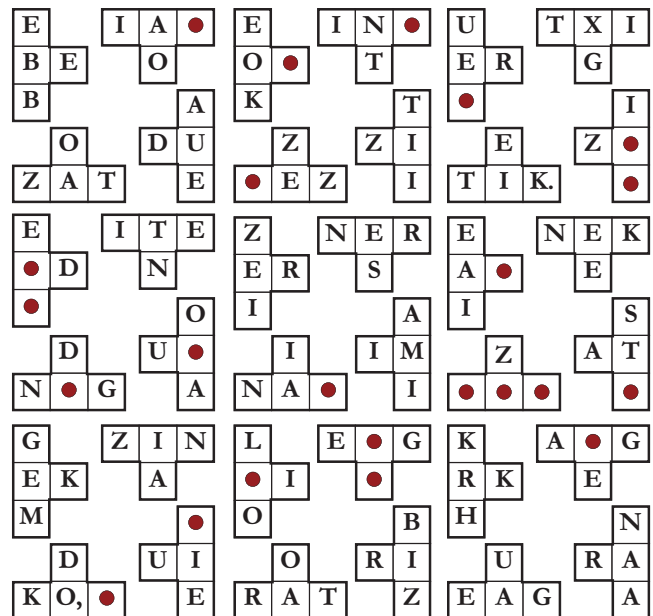
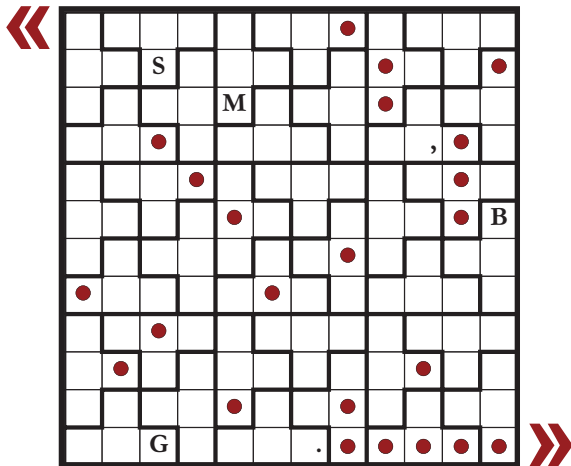
Gaur egun konposatzen den musika gutxi izango dugu, hori egia da. Baina apustu interesgarriak egingo ditu orkestrak: Pascal Gaigneren *Hypnos variation* obra entzuteko aukera izango dugu, eta harro sentitzen naiz esaten Iñaki Estradaren lan bat estreinatu dela ...*laino argidun artean*... izeneko. Harrotasuna nondik? Estrada nire ikaslea izan zelako Hernaniko Kontserbatorioan, orain dela urte asko. Uste dut musikaren birusa nolabait inokulatu niola, eta pozik nago orain bere talentua garatu duela ikusita.

Ikusten dugun bezala, programazio gustagarri eta interesgarria eskaintzen da aurtengo denboraldian. Baina inportanteena publikoa poltsikoan sartzeko azaltzen duten gogo hori da. Irailaren 24an izango da lehenengo saioa, Gasteizen; 25ean Iruñean; 28 eta 29an Donostian; eta 30ean Bilbon. Ez galdu. ■

Montserrrat Auzmendi

Puzzlea

Koka ezazu pieza bakoitza dagokion tokian eta Cote Romerok, Ecooo enpresako koordinatzaileak, esandako esaldi bat irakurriko duzu.

Sudokuak

Erraza

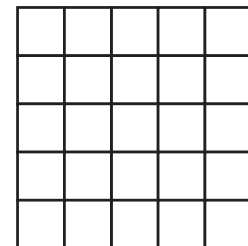
		8	9		4		7	
6				8	1			2
5	4		6					
	1	9			8		2	7
	7						8	
4	8		7			1	9	
					6		4	5
7			2	1				8
	6		5		9	7		

Zaila

					7			
	9	8			7			4
				9		6	1	8
	5			1	9			2
	4						8	
1			2	5			7	
4	6	5		7				
2			5			1	4	
		3						

5x5

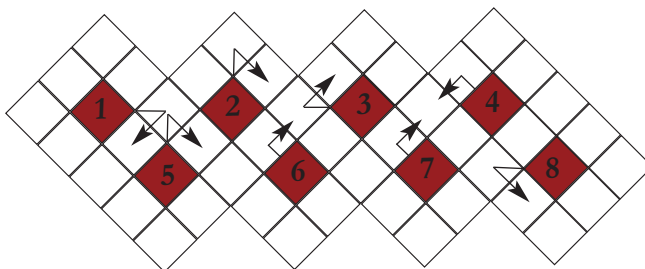
Zeharretara eta goitik behera, hitz bera.

1.-Galera, galtzapen. 2.-Bihaiak, garauak. 3.-Kanaberen lastoa. 4.-Zapataren atal. 5.-Gaia, materiala.

Erronboak

Erantzunek zenbaki bakoitza inguratzen dute, gezia ateratzen den laukitik hasita eta haren noranzkoa jarraituz.

1. Txinako tradizio filosofikoa.
2. Lortu, jaso.
3. Txingor.
4. Aldapatsu.
5. Artekoa.
6. Ukrainako herritar.
7. Traketsa, kankailua.
8. Lehergai mota.

Soluzioak

Puzzlea: "Energi ezinbestekoa da bizimodu duina izateko, ezin lirateke gerta inork bizimodu hori ezin garrantzua guxtieneko energia eskura ez izateagatik."

5x5: 1. Kalte. 2. Aleak. 3. Lezka. 4. Takoi. 5. Ekaia.

Erronboak: 1. Taotismoa. 2. Eskuratu. 3. Kazkabat. 4. Maldatu. 5. Tarteak. 6. Ukrainar. 7. Baldarra. 8. Dinamita.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Umekiaren zelulek zer kalte egiten diote amaren osasunari?

UMEKIAREN eta amaren artean karenaren bidez oxigenoa eta elikagaiak trukutzen dira gehienbat, baina horiez gain umekiaren zelulak amaren gorputzean sartu eta hainbat lekutan kokatzen dira, hala nola azalean, biriketetan, bihotzean eta garunean, besteak beste.

Zientzialariak aspalditik dabil-tza zelula horiek amaren osasunean duten eragina ezagutu nahian. Orain arte ezin izan da

ezer frogatu erabat, baina ia ziurtzat ematen da amek onurak zein kalteak jasan ditzaketela umekien zelulen eraginez. Onuren multzoan hiru azpimarratu daitezke: bularretako esne ekoizpena hobetzea; zaurien edo ebakuntzen aurrean orbaintzea azkartzea; eta gorputzeko tenperaturaren erregulazioa hobetzea. Kalte nagusia, berriz, amaren immunitate-sistemari egindako eraso da. Horrek gaixotasun autoimmuneak sortzen ditu, estera-ko artritis erreumatoideak. Baliteke ere lupusak eta hainbat minbizik umearen eta amaren arteko harreman horrekin lotura izatea.

Gainera, haurdunaldi bat baino gehiagotik eratorritako umeki-zelulek elkarri eraso diezaioke, eta horrek eragina du amaren osasunean. ■

Bere burua instant batean osatzeko gai den materiala

MICHIGANEKO UNIBERTSITATEKO (AEB) eta NASAko ikerlariak sateliteetan eta abioietan agertzen diren zuloak estaltzeko gai den materiala sortu dute.

Material berria erretxina tankerakoa da, eta sandwich bat bezala kokatzen da, hau da, bi geruzaren artean. Horrela, geruzetan edozein arrazoirengatik sortutako zuloak ia berehala estaltzen ditu.

Ez da bere burua osatzen duen material bat asmatzen den lehen aldia. Desberdintasuna denboran datza: segundo gutxi batzuk nahikoa dira zuloa betetzeko. ■

Material berria batez ere sateliteetarako izango da egokia.

Hiru bilioi zuhaitz munduan

Yale Unibertsitateak (AEB) egindako azterketa baten arabera, hiru bilioi zuhaitz daude munduan, hau da, pertsonako 420, gutxi gorabehera. Duela 12.000 urte zeuden erdia dugu orain. Une honetako deforestazio abiadura urteko 10.000 milioi zuhaitzekoa dela kalkulatzen da.

ttiki.com/341182
(Frantsesez)

Gidaririk gabeko golf orgatxoak jendea garraiatzeko

Singapurreko parke batean golf orgatxo autonomoak ipini dituzte jendea batera eta bestera garraiatzeko. AEBetako MIT ikerketa zentroak bultzatutako saiakera horrek iraun duen bitartean ez da istripurik izan, alegia, orgatxoek ez dute pertsonarik edo animaliarik harrapatu eta ez dute ezerekin talkarik egin. Ibilgailu automatikoen bidean beste urrats bat.

ttiki.com/341183
(Gaztelaniaz)

Oliver Sacks neurologoa hil zen joan den abuztuaren 30ean

Oliver Sacks neurologoa (Londres, 1933) minbizi baten ondorioz hil zen abuztuaren 30ean. Sacksek gizatasunez jorratu zuen neurologia, eta dibulgazioan aritzeagatik da ezaguna. Hark idatzi zuenez, "gaixotasuna olerkari baten sentiberatasunaz aztertu behar da"

ttiki.com/341184
(Gaztelaniaz)

Babeslea: iametza Interaktiboa

web garapenak

multimedia

aholkularitza

edukiak

ideia batetik errealitatera

iametza
interaktiboa
www.iametza.com
T.943 37 67 16

Iruditu, ustez...

EURI JASA itxurazkoa bada, ondoren errioak ur-karga dezentekoa ekartzen duen tankeran, aurten fruitu urtea da. Gero atera behar-ko dira kontuak, eguraldiaren segidak edo zer arraio dela-eta aurten ia denak oparo eman duen: tomate (*Lycopersicon esculentum*), piper (*Capsicum annuum*), sagarrondo (*Malus x domestica*), uda-reondo (*Pyrus communis*), aranondo (*Prunus domestica*), hurritz (*Corylus avellana*) eta abar. Datozenak ikuskizun dira, baina ez dakarte itxura txarra artoak (*Zea mays*), babarrunak (*Phaseolus vulgaris*), intxaurrondoak (*Juglans regia*), elorri beltzak (*Prunus spinosa*) eta mizpirondoak (*Mespilus germanica*).

Urte ederra doa bai aurtengo hau, eta fruituen emana baliatu nahi dut oinarritzko gauza batzuk gogora ekartzeko. Adibidez: fruituak ez dira guk jan edo edateko sortu, hazi eta ekarriak. Fruituaren betebeharra haziak bildu eta bideratzea da; fruitua eman duen landare ama-

ren espezieko izabanako berriak sortuko dituzten haziak. Aurreko batean nioen eran, hazi bakoitza informazio genetiko berezi eta parerik gabeko baten kontainerra

Umotu, erori eta usteldutako fruitua, daramatzen hazi
"luarra" emango diena.

da. Landare banako baten sortzaila, bere espeziean berdinek izango ez duen izabanako batena.

Hazia sortzeko sexu harremana gauzatu duten bi landareren helburua —landare berriak sortzea, alegia— egoki bideratzeko, nahi-

taezko baldintza batzuk bete behar dira. Lehenengoa hazia ondo heltzea eta osatzea da, osasuntsu eta gogor. Zaildu gabeko haziak ez du landare berririk sortuko. Sorkuntza hori ahalik eta errazena eta gauzagarriena izan dadin haziak ahalik eta bide naturalenari jarraitu beharko lioke. Naturan fruitua animalien batek jan eta haziak bere simaur dosiarekin hedatuko ditu. Edo, fruitua umotu, erori eta lurtean ustelduta, daramatzen haziak "luarra" emango die.

Usteldura bat da landarearen bizitzaren helburua lortzeko bitarteko. Usteak erdia ustel duela dio esakerak. Eta dena ustel balitz? Ustea, hau da, letorkeen landarearen sorkuntza ez al

da uste soila? Edo hustea? Hutsaren hurrengoa ez al da sorkuntza guztia? Hutsa ustearen ustelduratik landarea sortzen da! Hala iruditzen zait. Iruditu ere, zura iruditzen denean ustel tankera du. Iruditzea ez al da ba uste izatea? ■

Irakurleak galdezka

Kaixo Jakoba. Gaztainondo gazte batzuk ditut eta dagoneko 2-3 metro badute. Beheko adarrak mozteko noiz da garai onena? Kostaldean bizi naiz. Eskerrik asko.

Iosu Aizpurua (Zumaia)

Kaixo Iosu. Zu kostaldean bizi zara, baina gaztainondoak? Aldamenean dituzula sumatzen dut...

Adarrak inautetako sasoi onena datorren udaberriarekin etorriko da, izerdi berriak bultzatzen. Itsasaldean bada, martxoan. Beste aukera ekainean dator, urteko egun luzeenetako geldialdiak ekarria.

Bietan ilbeheran, noski.

EKIR-CC BY SA

Ni zure larruan banintz, bi saioak egingo nituzke: ale batzuk udaberrian eta besteak udan inausi. Eta ea zer atarramentu datorkien. Alderik bada, hurrengo urteko udan ederki igarriko diozu. Ikusmira piztu, aztertu eta ikasi. Eta gero txoko honetan emaitzen berri eman, denok jantzi gaitzen. ■

Gure kultura iraultzen ari den liburua

Danele Sarriugarte, idazlea:

**“Baratztea bizitzea izan daiteke
guk geuk gauzatu zapalkuntza
batzuei buelta emateko modua”**

Baratzarekin lotura zuzenik ez daukadalako eskatu didate Jakoba Errekondoren lana irakurri eta iruzkintzeko. Baratzarekiko harreman zuzenik ez daukatelako nire beso eta izterrek, orain bi belaunaldiko nitarrek bizibide izan zuten arren ortua, gaztaro berantiarrean kale-tartu arte. Liburua tresna-kutxa bat da, esan gabe doa, eta erabilerraza eta didaktikoa eta, dakidanagatik, osoa. Eta egiatan, ez nekike zer gehiago esan, soroa praktikan jarri arte *Bizi baratzea* eskutan, aholku praktikoez iradokitako beste hausnarketa-ildo bati helduta ez bada. Azken berroigetamar urteotan gertatu den aldaketa sekulakoak aro baten amaierara garamatza azkar, haurtzaroan irudikatuarazi zidate-naz bestelako etorkizun batera, zeinetarako ez baitaukat nahi adina baliabiderik. Eta sano ustia nezake orain bi belaunaldiko nitarren jakintza, baina neure egin beharko nuke beste hainbat modutan, nire amamaren garaian nire desirak ez baitziren bizigarri. Baratztea bizitzea izan daiteke guk geuk gauzatu zapalkuntza batzuei buelta emateko modua, bai. Baratzetik kanpo ikasi ditugun beste alternatiba batzuen barruan txertatzerik ba ote dugun nuke gaur galdera: bizi ote dezakegun berri.

Eskuratu liburua sinaturik

Bizi Baratzea ARGIA n erosiz gero, Jakoba Errekondok eskuz sinatutako hitz batzuekin jaso dezakezu liburua. Egileak herriz herri ematen dituen hitzaldietan ere (ikusirik ondoko zutabearen non-noiz) baduzu sinaturik eskuratzeko aukera.

Eskaerak:

Salneurria: 23 € · Harpideentzat: 19,50 €
☎ 943 371545 · www.argia.eus/denda · denda@argia.eus
Zure saltokian liburua salgai jartzeko, deitu.

Bizi Baratzea liburuaz Errekondok Ainhize-Monjolosen emandako hitzaldiaren bideoa ikusgai www.argia.eus/multimedia helbidean.

🐦 @bizibaratzea · Bloga: www.argia.eus/bizi-baratzea

**AURKEZPEN
SOLASALDIAK**

herriz herri

Jakoba Errekondok baratzeari buruzko bere jakintza herritarrekin partekatuko du Euskal Herri osoan.

Ondorengo hitzorduek:

**Irailak 20
Oñati**

ARGIA Egunaren barruan.
16:00etan

**Irailak 20
Zerain**

Azoka ekologikoan

**Irailak 22
Alegia**

Inaxio Begiristain Kultur Etxean,
18:30ean. Kultur Batzordeak antolatuta

**Irailak 23
Algorta**

Egizu! elkarteak antolatutako Uribe Kostako Irakurzaleen Txokoaren barruan. 19:00etan, Azkorri inguruko soro ekologikoetan (eguraldi txarra badago, Villamonteko Kultur Etxean)

**Irailak 24
Urduña**

Alondegian, 19:00etan

**Irailak 25
Mungia**

Azokan, ordua zehazteke

**Irailak 26
Tolosa**

Zerkausiko azokan, 11:30ean. SomeNETik egitasmoaren barruan.

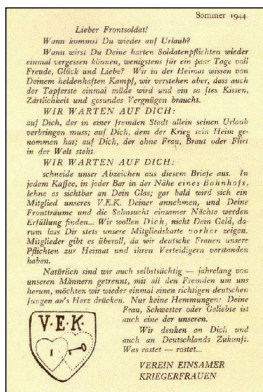
ANTOLATU ZURE HERRIAN

Jar zaitez gurekin harremanetan eta behar duzun informazioa eskuratu duzu.

sustapena@argia.eus

☎ 943 371 545

Gerrako Emakume Bakartien Liga

Ezkerrean, Barbara Lauwers Podoski –jaiotzez Božena Hauserova–, Gerrako Emakume Bakartien Ligaren sortzailea. Eskuinean, soldadu alemaniarrei zuzendutako esku-orria.

WASHINGTON (AEB), 1943KO EKAI-NAREN 1A. Barbara Lauwers Podoski Women's Army Corps AEBetako armadako emakume taldean sartu zen. Božena Hauserova –hori zuen benetako izena– 1914an jaio zen Brnon, egungo Txekiar Errepublikan. Parisko Unibertsitatean ikasi zuen eta zuzenbide gradua lortu zuen. 1938an, alemaniarren okupaziotik ihesi, lehenik Afrikara eta gero AEBetara joan zen. Armadako arduradunek berehala MO (Morals Operations edo Operazio Moralak) taldeko kide izateko aukeratu zuten, hainbat hizkuntza zekizkielako: txekiera, alemana, frantsesa, ingelesa... Zegokion prestakuntza jasota, 1944. urtearen hasieran Italiara bidali zuten, etsaien lerroetan sartuta agente gisa lan egin zezan.

Soldadu alemaniarren morala hondatzea zen haren egitekoa eta horretarako, besteak beste, Gerrako Emakume Bakartien Liga (Verein Einsamer Kriegerfrauen) irudizkoa sortu zuen, soldaduen bihotzari edota hankarteari zuzenean erasoko zien arma.

Testu hau alemanez idatzi zuen eta milaka kopia zabaldu zituen alemaniarrek ibili ohi ziren tokietan:

“Fronteko soldadu maitea. Badakigu ausartenak ere nekatzen direla, eta atsedendia, burko leun bat, samurtasun pixka bat behar dutela. [...] Zure zain gaude: ebaki gutun honetako sinboloa eta eraman soinean edo itsatsi

tabernetan, kafetegietan, tren geltokietan, garbi ikusteko moduan. VEKeko kide bat zuekin harremanetan jarriko da. Gau bakartietan dituzun ametsak eta fantasiak beteko dira. Zu nahi zaitugu, ez zure dirua. Beraz, zuregana hurbiltzen den edonori txartela erakutsi behar diozu. Kideak edonon daude, emakumeontzat aberriarekiko betebeharra baita. Baina ez da betebehara hutsa. Urte luzez gizonengandik bananduta egon gara, atzerriartzez inguratuta, eta berriro soldadu alemaniarren gaztetasuna sentitu nahi dugu gure baitan. Ez zaitez lotsatia izan. Zure emaztea, zure arreba edo zure maitalea ere gurekin daude”.

Gezurrezko elkarte hain eragin-korra izan zen, aliatuek ere sinetsi baitzuten. *Washington Postek* zera argitaratu zuen 1944ko urriaren 10ean: “Baimena duten Italiako fronteko soldadu alemaniarrek, papar hegalean bihotz bat jarri besterik ez dute neskalguna topatzeko”. Barbarak, orduan, txekierara eta eslovakierara itzuli zuen testua, alemaniarrekin ari ziren soldaduak biguntzeko; ondorengo hilabeteetan desertatu zuten txekoslovakiarretatik 600 inguruk esku-orria zeramaten patrikan.

Gerran eta maitasunean dena zilegi dela esaten da. Sekula existitu ez zen Gerrako Emakume Bakartien Ligak biak nahastu zituen, lehenaren mesedetan eta bigarrenaren kaltetan. ■

Arrastoak

Arrauna esklaboena lana al zen antzinako Erroman?

K.A. 40. URTE INGURUAN Oktavio –gerora Zesar Augusto enperadorea izango zenak– Sexto Ponpeio zuen etsai nagusia, eta hura itsasoa menderatzeko itsasontzi azkarragoak behar zituen; ohiko eskifaiez gain, esklaboak hartu behar izan zituen arraunean egiteko. Baina hori salbuespena zen antzinako Erroman. Gehienetan tropa osagarrietako kideek jarduten zuten arraunean. Libreak izan arren, ez ziren Erromako hiritarrak eta hiritartasuna lortzeko 26 urteko zerbitzu gogorra eman behar zuten. Hala ere, ez ziren esklaboak.

1959ko *Ben-Hur* filman, Juda Ben-Hur protagonista Kinto Arrio kontsularen galeretan esklabo gisa arraunean ikusten da, jipoituta eta akituta, esklabotzara eraman duen Messala lagun ohiaren aurkako mendekuarekin ametsetan. Eszena ezagun hori nahikoa izan zen historikoki okerra den ustea zabaltzeko eta egiaztatatzeko. ■

“Ben-Hur” filmak adierazitakoaren aurka, ontzi erromatarretako arraulari gehienak ez ziren esklaboak.

Datorren astean

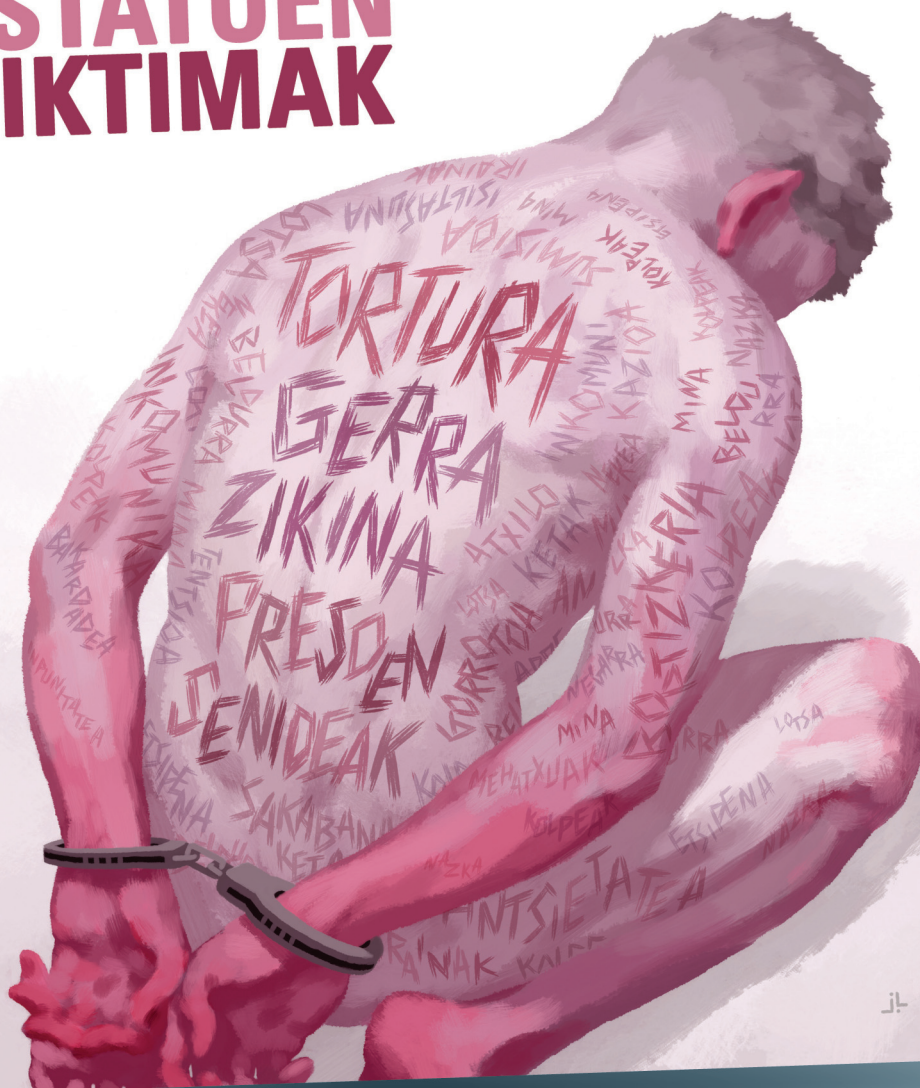
larrun 201

www.argia.eus/larrun

www.argia.eus/larrun

ESTATUEN BIKTIMAK

از

FEDERICO KRUTWIG

Haiek erreferente ideologikoak, hauek koplak

Años de peregrinación y lucha (Txalaparta) dakargu hizpidera. Eta ezinbestean, haren egile Federico Krutwig Sagredo (Getxo, 1921-1998). Azaroan urtea beteko da liburua kaleratu zela.

Alta bada, artikulu honen egilearen ustez, liburuak ez du jaso merezi duen arreta.

Liburua apartekoa da. Krutwig aparta eta bakarra izan zen legez.

| MIKEL ASURMENDI |

AÑOS DE PEREGRINACIÓN Y LUCHA liburua 1995 urte aldean heldu zen Jose Mari Esparza eta Iñaki Egaña editoreen eskura. Federico Krutwig-en beraren eskutik jaso zuten. Hogei urte argitaratu gabe izanaren arrazoiak liburuaren aitzin-solasean daude. *Txalapartakoek* diotenez, Krutwig “bakarra” izan zen. Federico Krutwig Sagredo ETAKoa izan zen. Denbora laburrez izan ere, baina etakide berezia alafede. Jakintza eta kultura gizona. Gaur egun, ETA fenomeno armatuaren 50 urte luzeko historia epaitzean, gatazkak eragindako biktimekiko autokritika morala egin beharra azpimarratzen dugu oroz gain. Oroimena landu beharra. Funtsezko betebeharra. Alta, komenigarria litzateke autokritika politiko zorrotza ere egitea. *Años de peregrinación y lucha* lagungarriari deritzot ETA fenomeno sozio-politiko-kulturala aztertzeke, baita orobat, herri honen historia berria ongi ezagutzeko.

Vasconia liburuaren egilea

Federico Krutwig bakarra da. Eta harengana hurbiltzeko komeni da *Vasconia* irakurtzea. Fernando Sarrailh de Ihartza goitizenez sinatua. *La nueva Vasconia* (Ediciones Vascas) edizioan osatua. Komenigarria da ere *Años de peregrinación y lucha* irakurtzea, *Autobiografía* atala hasteko. Egileak berariaz bereizten ditu *memoria* eta *autobiografía* generoak.

ETA eta Enbata

Años de peregrinación y lucha liburuan ETAREN historiaz idatzi zuen. Alabaina, ongi zehazten duenez, ETAREN “bere” historia idatzi zuen. Eta, gogoratu dezagun, berak ETAREN azken 20 urte luzeak ez zituela eza-gutu. Hona bere aburu esanguratsuetakoa bat: “Etakideak dira beren inguruan gertatzen ari denaz gutxien jabetzen direnak”. Egin kontu! ETAKO V. Asanblearen garaiaz ari da, berak biltzarrean parte hartu izan zuen. *Espionitis* hitza darabil. Orduko etakideen arteko espioitzaz ari da. Geroko *espionitis* edota konspirazioei buruz elukubratzea liburuaren irakurlearen esku uzten dut.

Krutwigek ongi ohartarazi zuenez, *Vasconia* idatzi zuen garaian, europar gizartea garapen bidean zegoen bete-betea: konputagailuen lehen “labealdia” zabaldu zen. 30 urte geroago berriz, Europa iraultza teknologiko berri batean sartzen zela azpimarratu zuen. Krutwigek ordurako marxismoa gogor kritikatu zuen, baita bide

batez, ETA erakundea marxismoz inpregnatu nahi zuten oro. Hasierako ETAKO ari da, eta trantsizio ondorengo Herri Batasunaz gero. Bere ustez, proletarioa ez da iraultzaren motorra engoitik. Ez dirudi berarentzat inoiz izan zenik ere, ez berak proposatu zuen iraultzaren abangoardiaren eredia izateko bederen. Hona bere maxima bat: “Kultura herri mailara jaitsi behar dela esatea, kulturarik ez egitea esatea da”. Bestalde, hala dio: “Herri Batasunako buruzagiek burua Marxengan dute ankilosatuta, eta ez dute deus konprenitzen”. Zorrotz!

ETAREN sortzaileak, ez denak bistan da, atzerakoitzat jo zituen. Batzu-batzuk berak arbuaitzen zituen *sabinianoak* beste. Enbata mugimenduari buruzko bere iritzia ez du inor indiferente lagako. Enbatako kideak, hala nola, Jakes Abeberry eta Ximun Haran ez dira ongi paratuta liburuan. Marc Legasse anarkista da Ipar Euskal Herriko abertzaleen artean lagun duen bakarrarenetako bat, bere hitz zorrotzetatik libre jalgitzen den bakarra. Krutwig-en aburuz, Ipar Euskal Herria Frantziako menpeko lekaioek eta piratek gidatutako herrialdea da, moralki birrindua. 1963ko Itsasuko Aberri Egunaren kontakizuna *novelesco* da. *Vasconiaren* egiletasuna –Fernando Sarrailh de Ihartza– argitu izana leporatu zien ETAKO sortzaileei. Euskal Herriak Francoren gobernamendu ministro

“Etakideak dira beren inguruan gertatzen ari denaz gutxien jabetzen direnak”

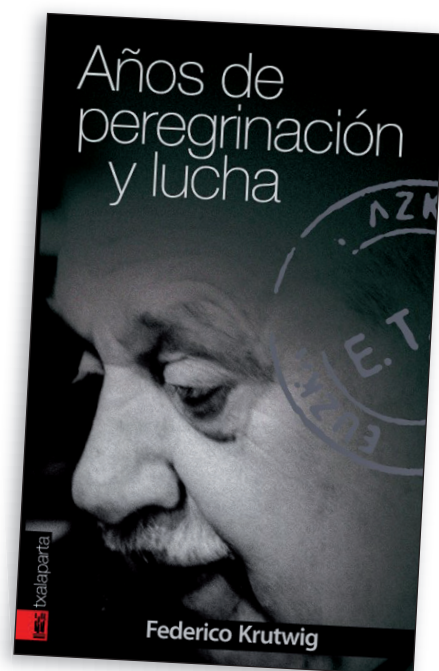
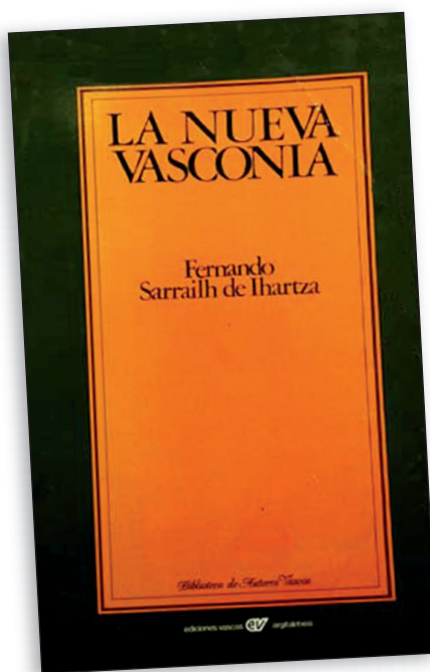
Federico Krutwig

Manuel Fraga Iribarneri “zor dio” *Vasconia* liburuaren sona, baita ETArekin arima bihurtu izana ere. Euskal Herriak ETArekin sakristiako ideologia uxatu izana zor dio *Vasconiari*. Krutwigek ETA kritikatu zuen liburuaren funtsaz jabetu izana. Alvarez Enparantza Txillardegik “ignominiatzat” jo zituen haren akusazioak eta kritikak.

Gerrilaren saioa: V. Asanblea

Krutwigek —bere— historiaren *corrigendum* moduko bat laga nahi izan zuen. Berbarako, ETA ez zen “euskal gerrilla” delakoa antolatzen lehena izan, *Gatarrieta* baizik. EGIko (EAJren gazte erakundea) buru Iker Gallastegi. Eli Gallastegi *Gudari* jeltzale independentistaren semea zen. Lapurdin jaioa, Irlandan hezia, gurasoak bizkaitarrak zituen. Krutwigek Irlandaz iritzia ematen du. IRAri ez dio abegi onik egiten, hitz onik ez du Irlandari buruz. Irlanda ez da bere eredu.

ETA V. Asanbleari buruzko kontakizuna funtsezkoa da Krutwig ulertzeko. Hitz bitan: *Utikan marxista-leninistak!* Funtsezko izen bat: Carl von Clausewitz, eta honen *Von Kriege* liburua. Gerraren estrategia eta taktika gurean gaizki ulertu eta aplikatu izana kritikatzeko du gogorri. Clausewitz-i ongi ulertzera, militarrek zibilen ordenuak obeditu behar dituzte. Artean, *Txabi* Etxebarrieta ez zen hila. Ez *Txabi*, ez Burgosko prozesuan parte hartze berezia izan zuen haren anaia Juan Antonio ez ditu bere deboziokoak. *Biltzar Ttipia* izena eta izana bere egiten ditu Krutwigek, erakundearen dinamika estrategiaren menpe

Vasconia eta *La nueva Vasconia* Sarrañh de Ihartza izengoitiz kaleratu ziren. Federico Krutwig *Años de peregrinación y lucha* liburuaren azalean.

eramateko organoa. Izan ere, ETArekin historian *Cojonimetroa* nagusitu baitzen jadaneko. Hots, ekintza edo ekimen taktikoa estrategiari gailendu zaio. V. Asanblean ETAn frontearen espiritu eta filosofia nagusitu ziren, alabaina, bere ustez, fronte politiko, klase-soziala eta militarren aitzinetik eta gainera Fronte Kulturalak izan behar du. Maiuskulaz. Ordurako, “gureak egin du” moduko bat antzematen da bere memorietan.

Euskal etnia eta kultur greziarra

Krutwig eta Sagredo abizenek Europako berebiziko kulturak eta jatorriak salatzen dituzte. Federico, ez alferrik, ekonomia, gerra eta politika diziplinen gainera “kultural” murgiltzea hobetsi zuen. Euskaldunok gure etnia aintzat hartzea eta honen osagarria den greziar kultura lantzea. Politikak goi-mailako zereginen zerbitzura egon behar duela zioen fermuki, ez alderantziz. Krutwigek ia pertsona eta gauza orori “eraso” egiten dio. Asko dira aipatu pertsonak, bakar batzuk baino ez dira artikulatu honetan aipatuak. Ez zuen idatzi soilik ETArekin historiari, EAJz ere —Ajuriagerraz buruan buru— iritzia ematen du. Gupidarik gabe kritikatzeko, bistan

da. Marxismoa gogor kritikatzeko duen arren, euskal ideia nazionala osatu aldera, Krutwigek anarkismoa, liberalismoa eta marxismoaren zenbait jite batu nahi ditu. Hainbat herrialde ditu hizpide. Belgika (Lovaina) eta Italia goraiatzeko ditu, besteak beste. Aljeria edota Hego Ameriketako herrialdeak eta kulturak ez ditu eredutzat. Are gutxiago balizko euskal iraultzaren ereduak izateko. Azken urteotako historiaren bilakaerak arrazoia eman bide dio. Duela 25 urte, langile iraultzaileen eskuko lanari egungo ordenagailuen automatismoa gailenduko zitzaioala iragarri zuen, makinaren inteligentzia eta eromenari pertsonen jakintza eta kultura nagusitu behar zitzaiola azpimarratuz. Errealitate berriak pertsona kulturalak eta sortzaileak behar dituela dio. Euskal Herriko autozefaliak bi zutabetan hartu behar duela funtsa: gure kultur etnikoan eta kultur greziarrean.

Krutwig singularra izan zen. Etakidea eta euskaltzaina, besteak beste. 23 urterekin sartu zen Euskaltzaindian, Resurreccion Maria de Azkueren eskutik. Euskal Herriak eman duen jeinuetako bat. Haatik, jeinua izanagatik edo, zenbait kontu harri eta zur utziko zaitu. ■

MARCOS
okindegia

**Benetako
aitzinako ogia**

© 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)

Oñatiko eragileen elkarlanerako gunea

Proiektu bakoitzak osagai propioak dauzka, etxe bakoitzeko eltzeen gisara. Bakoitzak berea landatzen du, ostera jaso eta saltsa eder bat prestatzeko. Hori da Oñatiko Udalak, herriko elkarteekin eta Bagararekin elkarlanean sorturiko Eltzia proiektuaren funtsa.

| IKER OÑATE AIASTUI |

Argazkia: Eltzia

GUZTIZ diseinatu gabeko proiektua da. Etengabeko garapen prozesua izango da amaierako forma definitzearen arduraduna. “Diseinatu eta egin” beharrean, “egin eta diseinatu” lelori heldu diote Eltzekideek. Eraikina beren esku dago; eta hortik aurrerakoa, taldeen ardura izango da.

Eltzia ez da ezerezetik sorturiko proiektua. Bere sustraiek 2010. urtean eman zuten lehen tirada. Herriko zenbait kultur elkarte lokal bila zebiltzan, beren jarduera garatu ahal izateko egoitza faltan zeudelako, edo zutena baldintza prekarioan zegoelako. Kasualitateak kasualitate, urte hartan, Mondragon Unibertsitateak bere jarduera lekualdatzea erabaki zuen. San Lorentzo auzoko eraikina hutsik gelditu zen; ETEO-ko egoitza zaharra Mondragon Unibertsitatearen iraganaren parte zen jada.

Egoera baliagarria izan zen herriko kultur taldeentzat: agustindarrek sorturiko eraikina erretirora bazihoan ere, berau biziberritzeko egitasmoa sortu zen herrian, herriko hainbat kultur talderen egoitza-eskaeran oinarrituta. Proiektu berri bati ekiteko erabakia hartu zuen Udalak; ordura arte herrian ikusi gabeko prozedura baten lehen hazia landatu zen. “Giltza eman eta lokala modu pasiboan erabiltzeko eskubidea eskaini beharrean, elkarteak eurak proiektuaren parte aktibo bilakatzea nahi genuen”, dio Nerea Zubia Kultur zinegotziak. Hala, kideek diseinatu zezaketen egitasmoa jarri zen abian.

Martxan dagoenetik, Eltzia eten gabeko bilakaera ari da bizitzen. Eltzekideak dira proiektuaren gidari eta beraien eskutik, eraikinaren itxura, erabiltzaile kopurua eta proiektuaren izaera metamorfosi etenga-

bean daude. Esaterako, hasieran kultur taldeei zuzenduriko esparrua eraikitzeke asmoa bazegoen ere, prozesuak aurrera egin ahala bestelako beharrak agertu dira. Alor ugariak taldeak –herri mugimenduak edota auzo elkarteak, esaterako– erakarri ditu, besteak beste, eta egitasmoa bera kultura alorretik harago joan da, oinarriari eutsiz hala ere. Herritarrek herriarendako garatuko duten egitasmoa izaten jarraitzen du. Finean, proiektuaren filosofiak du garrantzia: Nerea Zubiaren esanetan, “gizarte eredu berri bat eraikitzeke bitarteko bilakatu da”.

Ni-tik gu-ra, Bagararen eskutik

Egitasmoko kideen arteko hasierako harremana bideratu nahian, 2013ko maiatzean Bagara kooperatiba kontratatu zuen Udalak. Bagara Debagoiena eskualdeko kooperatiba txikia da, gizarte eredu jasanga-

ARRIKRUTZ
oñatiko obak

Araotz Auzoa
20560 Oñati
☎ 943 082 000
arrikruz@onati.eus
www.oñati.eus

rrirako eraldaketa eta eraketa autonomoa oinarri dituen.

Oñatiko egitasmoan Eltzekideen arteko koordinazioa izan du zeregin nagusia. Alde batetik, herriko eragile-ikusmira ugariak bateratzeko lan egin du; bestetik, taldeei herri mugimenduen komunitateko parte izatearen kontzientzia transmititzen ahalegindu da. Elkarre hutsak diren ideia zokorarazi nahi zaie taldeei. “Ni horretatik gu honetara pasatzea”, dio Johana Olabarria Bagarako kideak. Hori lortzeko, aholkularitza zerbitzua eta lanak errazteko baliabideak eskaintzen ditu kooperatibak.

Hala ere, bateria orori agortzen zaio energia. Kasu honetan Bagarari eman zaion koordinaziorako ardurak badu iraungitze data: prozesuak aurrera egin ahala, zeregin hori elkarre esku geratuko da. Kooperatibaren egin beharra ibilbidetaren lehen harria jartzea izan da; hortik aurrerakoa, mugimenduek eraiki beharko dute.

Eltzia bor-borka

Egun, hamabost dira eraikina erabiltzen ari diren taldeak (Sare, Gurutze Gorria, Trikitxaranga edota Oñatiko Bertso Eskola, esaterako). Aurrerago partaide gehiagoren presentzia aurreikusten da eta horretarako aldaketa arkitektonikoak egin beharko dira eraikinean, talde bakoitzaren ezaugarriak kontuan hartuz.

Bitartean, bilkurek ez dute etenik. Proiektuko kide direnek lanean dihardute, funtzionamendua zehazteko ahaleginean. Oinarriak finkatuta daude jada. Elkarlana da fun-

Egun, hamabost dira eraikina erabiltzen ari diren taldeak (Sare, Gurutze Gorria, Trikitxaranga edota Oñatiko Bertso Eskola, esaterako), eta partaide gehiagoren presentzia aurreikusten da etorkizunean.

tza; eta bultzatu nahi dira herriko taldeen arteko elkartasuna, jakintza partekatua, osagarritasuna eta parte-hartzea.

Proiektu honetan erabaki oro da aurrerapauso, are gehiago aldaketa guztien oinarria adostasuna denean: erabaki orok jaso behar du Eltzekideen onespina eta horrek kontsentsuak bilatzera bideratzen ditu partaideak.

Denentzat espazioa, bakoitzaren beharren arabera

Eraikinaren 6.000 metro koadroetatik 4.000 erabiltzea aurreikusten du Udalak oraingoz. Espazioa partekatua izango da. “Ideia hori argi izan dugu hasieratik”, dio Johana Olabarriak. Taldeak eurak izango dira espazioa noiz, nola eta nork erabili

Helburu nagusia ez da eraikinean ahalik eta elkarre gehien biltzea, “dauden horiek elkarlana zer den ulertzea baizik”

erabakitzearen arduradunak; betiere, bakoitzaren beharren arabera; eta lekua ez da taldeen arabera antolatuko, ekintzen arabera baizik.

Eltzekide guztiek ez dituzte ezaugarri berak, eta kasu batzuetan, baliabide espezifikoagoen beharra dute —esaterako, argazkilaritza taldeak—. Gisako arazoei aurre egin nahian, egitasmoak azpitaldeak sortu ditu.

HOTEL***
Torre Zumeltzegi

Torre Zumeltzegi, 11

20560 Oñati

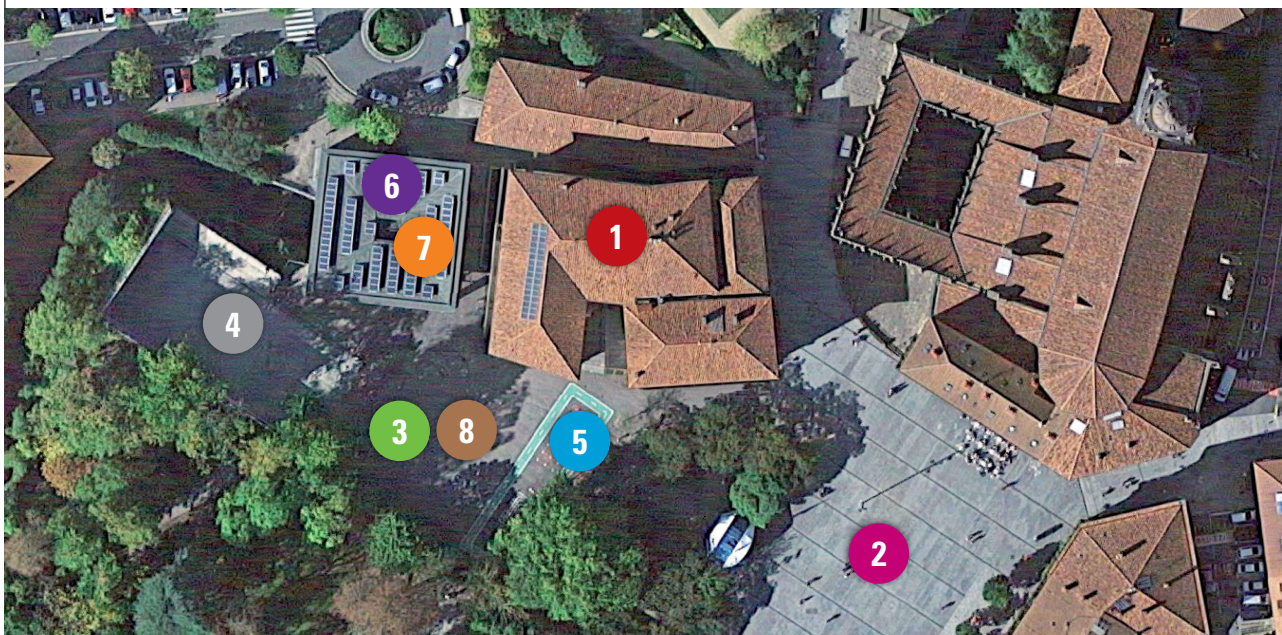
☎ 943 54 00 00

contacto@hoteltorrezumeltzegi.com

www.hoteltorrezumeltzegi.com

TXIKITIK ERAGITEN

argia eguna 2015

1 'Trantsizioak' erakusketa

ARGIAKO artxibo historikotik aukeratutako argazkien bidez, azken 40 urteotako gertakarien berri ematen duen erakusketa ikusgai izango da egun osoz Gaztelekuan. Lau hamarkadotako eraldaketa sozial eta politikoak islatzen dituzten irudi esanguratsuz osaturik.

2 Kultur ibilaldia

Gerardo Elorzak gidatuta, Oñatiko alde zaharrean barrena ibiliko gara, eta bertako pasarte historikoak bertsotarako gai izango dira bertso eskolako kideentzat. Plazatik abiatuta, 10:00etatik 12:00etara.

3 Ginkana

Balore hezitzaileak oinarri, haur eta helduentzako jolasak egingo ditugu goizean, elkarbizitza, parte-hartzea, euskara eta kultur aniztasuna bezalako gaiak lantzeko. Ginkanaren barruan, iazko Nendo Dango tailerra errepikatuko dugu; alegia, haziak buztin bolatan bilduz lurra ereiteko teknika.

4 Herri eragileen azoka

Iaz bezala, ARGIAK harpidetzak egiteko eta materiala saltzeko gunea jarriko du, eta aurten hainbat balorearen inguruan aritzen diren herri eragileak gonbidatu ditugu haien jarduna ezagutzeko. Azoka alternatiboa Foruen Enparantzako frontoian izango da. Eguerdian ARGIAzaleen eta eragileen topaketa egingo da iritziak trukatzeko.

5 Txosna

Euskal Herriko artisau-garagardoa izango dugu, eta multinazionalen menpe dauden edariei muzin egiten saiatuko gara, balio-kide jasangarriagoen mesedetan. Botilaratutako urik ez dugu salduko, iturriko ura izango da aukeran. Izan ere, plastiko andana sortzea eta denon ondasun naturala izan beharko lukeena negozio pribatu –eta biribil– bilakatzea dakar botilaratzeak.

6 Herri bazkaria

Bertako eta garaiko elikagaiekin hornitutako bazkaria izango da, ekologikoa. Debagoienako Ereindajan ekoizle eta kontsumitzaile kooperatibaren laguntza izango dugu eta Lur-Lan baserriar elkarrekin prestatuko du 200 lagunentzako mugatu dugun bazkaria. Txartelak salgai dituzu.

7 Bizi baratzea

Jakoba Errekondok baratzeari buruzko galderak erantzungo ditu, 16:00etan. Axpik, Antton Olariagak eta Joseviskyk ez dute aukera galduko euren galdera ikurak marrazteko... edo pertsonaia bihurtutako barazkiak elkarizketan sartzeko.

8 NAN arrotzen jaurtiketa

Bazkalosteko giroan Nortasun Agiri Arrotzen Euskal Herriko II. Jaurtiketa ospatuko da. NAN txartela urrutien botatzen duenak saria izango du –iaz 29,8 metroko errekorra egin zen–. "Doke" jokoa ere egingo da, oñatiar eta arrasatearren arteko Erdi Aroko lehian jatorria duen jaurtiketa berezia.

Irailaren 20an Oñatin antolatutako hainbat ekintza dituzu goian, baina beste batzuk ere prestatu ditugu. Egitarau osoa www.argia.eus/argia-eguna helbidean aurkituko duzu.

Argia Egunean eragile

Argia Egunerako antolatu ditugun ekintzetan Eltziaok elkarte ugarik hartu du parte. Tartean dira Oñatiko bertso eskola, Oinaztu aisialdi taldea, batukada, Txirrinka edota Ortuzabala kontsumo taldea.

Zalantzak uxatzen ari dira

Herriko elkarten artean sortu den harremana ez da eraikin barneko ekintzetara mugatuko: prozesu hau herrian islatuko da. Esaterako, kultur ikuskizun berriak sor litezke, elkarlanean oinarrituriko emanaldiak, alegia.

Nolanahi, Eltziaeren inguruko iritziak ez dira alde bakarrekoak. Batzuek galkarga gisa ikusi zuten egitasmoa, beren jardueratik at zegoen ardura gisa. Beste batzuek berriz, zalantzan jarri zuten proiektuaren bideragarritasuna. Egitasmoaren bilakaera ari da horrelako ezbaia disolbatzen: herriko elkarte batzuek jada eraikinean dute egoitza. Horrek egitasmoarentzat uhin positiboak zabaldu ditu gainerako taldeen artean. Proiektuaren bideragarritasuna zalantzan jartzen zutenek egungo egoera aztertu besterik ez dute. “Etorkizunean ez dugu arazorik aurreikusten. Jada hainbat talde daude eraikinean eta ongi funtzionatzen dute”, dio Mikel Urrutia Oñatz Dantza Taldeko kideak.

Eraikinetik hasi, herri osoa helburu

Hurrengo pausoari ekiteko garaia da: bere jardura esparrua zabaldu nahian, Eltzia herrira eramateko

Elkartasuna, eraikinaren bidelagun

ELTZIA ez da eraikin honek jaso duen lehen egitasmo komunitarioa. Eraikina agustindarren esku zegoen hasiera batean. Herritarrek estimu handitan zituzten agustindarrak. Hori dela eta, osteko urteetan, eraikinak jasaniko obrak herritarren izerdi eta ekarpen ekonomikoei esker eraman ziren aurrera.

Gero, 60ko hamarkadan, etapa berri bati ekin zion eraikinak. Garai hartan, eta Don Jose Maria Arizmendiarriri apezaren ekimenez, Arrasateko formazio profesionaleko egoitzaren osagarri bilakatu zen. Honi esker, administrazio eta gestio heziketara bideraturiko txoko berria zuen korporazioak. Garai hartan ETEO (Eskola Tekniko Administrazioa)

izenaz batailatu zuten eraikina.

Urte tarte horretan, hala ere, garaian garaiko testuinguruak eraginda, bestelako erabilpenak ere eman zitzaizkion eraikinari. Esaterako, 1975. urtean, Francisco Francoren diktadurak eragindako egoera nahasian, herriko ikastolak jardunaren zati bat eraman zuen bertara.

Eraikuntza Mondragon Unibertsitatearen esku egon zen 2010. urtera arte. Orduan, korporazioak egoitza aldatzeko hautua egin zuen, hots, heziketa herriko beste eremu batera eramatekoa. Eraikina hutsik gelditu zen, Udalaren esku. Egoera honetan, iragana heldu, eta ekimen komunitario berri bat sartu zen eraikinean. Eltziaeren txanda zen.

ahaleginak egingo dira orain proiektua aurkeztuz eta ateak irekiz. Oraindik eltzekide ez diren herritarrek erakarri nahi dituzte; lehenbizi interesa piztu eta hortik eraikina beraiera ere badela transmititu.

Egitasmoaren geroaz mintzatzean baina, erantzuna ez da batere argia. Bagarako kidearen esanetan, “proiektu honen etorkizuna bakoitzak jarri nahi dion energiaren arabera izango da”. Hala ere, Eltziaeren arrakasta unitate kualitatiboetan neurtzea huts larria litzateke. Johana Olabarriak uste du prozesuaren helburu nagusia ez dela ahalik eta elkarte gehien biltzea,

“dauden horiek elkarlana zer den ulertzea baizik”. Eta hortaz, prozesua potentzialki amaigabea da.

Errotak biraka jarraitzen omen du haizea dagoen bitartean. Hori da egitasmoaren bultzatzaileek bilatzen dutena: Eltzia hauspotuko duten elkarteak biltzea. Etenik gabeko prozesuan murgildurik, proiektua bide onetik doala dirudi. Elkarrekin osagai ezberdinak bota dituzte eltze- ra, eta honek ez du gainezka egin. Kontrakoa. Osagai guztiek bat egiten dutela dirudi, hauen artean bakarra gailendu den arren: elkartasuna. Orain, saltsa egiten jarraitu eta pixkanaka dastatzeko ordua da. ■

MENU OSASUNGARRIAK
**Ondo jatea...
ondo bizitzea da!**

Uribarri Etorbidea, 35 · Arrasate · ☎ 943 794 611
aUZOLAGUN@ausolan.com · www.ausolan.com

aholkulariak
asesores

Errementari Plaza, 2-3 behea
Tel: 943 71 80 52-943 71 82 06
Fax: 943 71 80 52
20560 OÑATI (Gipuzkoa)
E-mail: lizker@lizker.com

Jai Zale taberna, euskaraz bizitzeko gune

Urtarriletik txoko berri bat dago zabalik Arrasaten: Jai Zale taberna. Arrasateko Euskal Herrian Euskarazek kudeatzen duen espazioa da, euskararentzat arnagune izan gura duena. Eurek proposatu eta eurek hartu dute Arrasaten Argia Egun Txikia antolatzeke ardura.

| AMAIA UGALDE BEGOÑA |

ARRASATEN 15 eta 24 urte arteko herritarren %88 da euskaraz berba egiteko gai, baina gazteek kalean izaten dituzten elkarrizketetatik % 36 baino ez dira euskaraz izaten. Datuok jakin aurretik ere, Arrasateko EHEko kideek sumatzen zuten egoera ez zela osasuntsuena. *Arrasateko gaztiok euskaraz bizitzera goiaz* aldarria sortu zuen EHEk duela hiruzpalau urte, eta orduantxe hasi zen taldea indartzen. Hainbat gazte hurbildu ziren taldera, eta gaztetasunak taldeko motibazioa indartu zuen; ekintzak egiteko gogoia eta bidean topatutako erronkei aurre egitekoa. Azken erronka handia Jai Zale taberna zabaltzea izan da. Espazio horri buruz eta EHEko asmoei buruz berba egiteko taldeko bi kideekin izan gara, Mikel Maka-

zagarekin eta Maider Azkarraga-Urizarrekin.

Hamabi lagunez osatutako taldea da Arrasatekoa, eta kideen batezbesteko adina 22 urte da. Mikel Makazagaren ustez, gaztetasun horri esker ekin zioten Jai Zale tabernaren proiektuari. Lokala alokagai jarri zutela ikusi zuten, eta “beroaldi moduko bat” izan zutela aitortu dute. “Bi-hiru egunetan elkartu ginen denok hausnarketa sakona egiteko eta ikusteko ea gure norabidean tabernak tokirik bazeukan”. Eta bai, proba egitea erabaki zuten. Ilusio eta lan handiko hileak izan dituzte, Santamasetan lokala euren izango zela jakin zutenetik.

Taberna eta elkarte gastronomikoa da Jai Zale. Lehenago Gorripidea kultur elkarteak kudeatzen

zuen, eta taberna hartzeko hainbat hautagai egon baziren ere, EHEri alokatzea erabaki zuten elkartekoek: “Eurak ere euskaltzaleak dira, eta norbanako batek taberna normal bat zabaldu ordez geuk hartzea ondo ikusten zuten”.

Urtarrilaren 16an egin zuten inaugurazioa, eta ordutik hona taberna baten funtzionamenduaz asko ikasi dute Arrasateko EHEko kideek. Jada martxa hartuta daude, baina lehen hileetan sekulako lana egin zutela gogoratzen dute: “Giltzak urtarrilaren 3an eman zizkiguten, eta itzela izan zen, batzuetan 20:00ak arte lan egin, eta gero 20:00etatik 03:00ak arte margotzen, sukaldeko kontuak hornitzaileekin adostu, dena ondo garbitu...”. Mikel Makazagaren ustez, hori gaz-

teak izanda baino ezin daiteke egin: “29 urte dauzkatz, eta ni naiz taldeko nagusia. Denak nire adinekoak izango bagina, atzera botako ginatke”.

Orain bi langile dituen taberna da Jai Zale; baina ez da taberna hutsa, kultura programazioa eta euskararekin lotutako jarduerak eskaini gura dituen gunea da.

Eragiteko gunea

Taldea indartsu zegoen momentu baten erabaki zuen EHEk Jai Zale sortzea, eta taldea indartzeko bidea izan daitekeela uste dute. “Jende asko hurreratu da ‘horrelako zerbait behar zen’ esatera”, kontatu du Maider Azkarraga-Urizarrek. Herrian euskaltzaletasunarekin lotutako espazio bat izateak gazteen euskara erabileran eragingo duela uste dute EHEko kideek. Mikel Makazagaren iritziz, “euskalgintza-ren erreferente inportantea gara momentu honetan, eta hori tabernari esker ere bada”. Taberna barruan kalean baino euskara gehiago entzuten dutela dio Makazagak: “Jai Zalen elkarrizketen %36 baino gehiago entzuten da euskaraz; zenbat izango dira, %85 inguru?” Azkarraga-Urizar ados dago: “Normalean erdaraz egiten duten koadriak euskaraz entzun ditut hemen”.

Argi dute Jai Zale ez dela taberna soila, eta EHEren betiko egitekoek ere garrantzia izan behar dutela, bai tabernan bertan, eta baita kalean ere: “Taberna hartu eta gero, euskalgintzan presente egon gara, txosna batzordean ere oso aktibo ibili gara, kalean ere egon gara... Egia esan, tabernak indartzeko modu bat eman

JUAN LUIS ELIZGARAI

Arrasateko EHEn hamabi lagun dira. Batez beste 22 urte dituzte. Argazkian, urtariletik beraiek kudeatzen duten Jai Zale tabernan, Euskaraz bizi egunean.

digu”. Jai Zalen bertan, orain arte kontzertuak, bakarrizketak, jardunaldiak, osasungintza euskalduntzeko kexen bilketa eta bestelako ekitaldiak antolatu dituzte, eta ideia eta proposamenetara irekita daudela azaldu dute.

Euskararen erabileran eragiteaz gain, bertoko produktuen kontsumoa sustatu gura dute EHEko kideek. Horregatik, Arrasate inguruko ekoizleen janaria erosten saiatzen dira. Musika ere zaindu gura dutela azaldu dute, eta talde euskaldunei lehentasuna emateaz gain, abesti matxistak ez jartzeko galbaha pasatzen saiatzen dira.

Proiektu handiagoa buruan

Lokalak toki gehiago edukitzea gus-tatuko litzaieke EHEko kideei:

“Txiki geratzen da. Euskalgintzako jardunaldi batzuk egin genituen eta 40 bat pertsonekin estu ibili ginen”, gogoratu du Makazagak.

EHEn, Jai Zaletik haratago, Arrasateko euskalgintza osoak denek batera kudeatu dezaketen espazio batekin egiten dute amets. Herrian elkarte eta eragile asko dabil euskalgintzan lanean. Betidanik egon da mugimendua. AED, AEK, Txatxilipurdi aisialdi taldea, udal euskaltegia, ikastetxeak, EHE bera... Eragile horiek guztiak Euskalgintza sarean batzen dira eta elkarlanean dabilta hainbat egitas-motan. Indarrak batu eta espazio txukun bat sortzea gurako lukete EHEko kideek. Kafe antzokien antzera, baina formula propioa sortuta: “Hamabi gaztek sortu badute

emun

EUSKARA ETA BERRIKUNTZA SOZIALA

HIZKUNTZA
ZERBITZUAK

KULTURA
ZERBITZUAK

ANIZTASUN ETA IMMIGRAZIO
ZERBITZUAK

PARTE HARTZE
ZERBITZUAK

ARRASATE | ANDOAIN | BERRIOZAR | DERIO

www.emun.eus

2015EKO IRAILAREN 20A **argia** ▶ 43

TXIKITIK ERAGITEN

ARGIA eguna 2015

ARGIARI buruzko iritziak jasotzen jarraitzen dugu. June Fernández *Pikara Magazine*-ko zuzendariak feminismoaren aldeko apustu ausarta egin izana eskertzen dio ARGIARI: “Jorratzen dituzten gaietan eta edukietan nabaritzen da, baina baita ere lan egiteko prozesuetan eta kolaboratzaileekiko harremanetan. ARGIAN argi daukate hedabideek erantzukizun sozial garrantzitsua dutela, eta berdintasunaren eta aniztasunaren alde egiteak kazetaritza aberasten duela”.

Joanes Etxebarria bertsolariaren ustez, “geografikoki ala politikoki beste nonbaitera begiratzeko prisma da ARGIA. Sarean berriz, mundu txikiak handiago egiten ditu”.

Iñaki Kasares harpidedunak euskalduntzen hasi zenean ezagutu zuen ARGIA. Ordutik gaur arte izan du bidelagun: “Duela urte gutxi batzuk, ARGIAren informazio kalitateari erreparatzen hasi nintzen. Egunerokoa-zen zurrunbilotik harago, mundua Euskal Herriatik ezagutzen eta, are, ulertzen laguntzen zidan, ikuspegi kritiko eta zintzoaz. Nire burua janzteko tresna informatibo gisa preziatzen hasi nintzen. Azken urteotan, ARGIAren proiektuari arreta handiagoz begiratu diot. Txikiak pairatu ohi dituzten oztopo eta zailtasunei buru egin eta bizirik iraun ezezik, enborean adar berri eta arrakastatsuak hazi ere egiten zitzaizkion: aldizkarian, webgunean, sare sozialetan... Eta zerbait harrotu zen nire baitan. Bai, harrotasuna euskalduna izateagatik, gure txikian handi-handien parekoak izan gintezkeela ikusirik. Eta, preziatu baino gehiago, nire lorategi xume-ko lorerik ederrenetakotzat maitatzen hasi naiz ARGIA. Eta ohartu naiz, gainera, lore eder horrek, petaloak bailiran, aurpegiak dituela, eta izenak, egunero-egunero, kosta ahala kosta, iluntasuna pixkat urratzen eta ARGIA pizten diguten pertsona horienak guztienak (izan direnenak, direnenak eta izango direnenak). Beraz, eskerrik asko bihotz-bihotzez zuoi guztioi, euskaldunon lorategia are bizigarriagoa egiten duzuen ARGIAko lan-taldekoai, eta jarraitu TXIKITIK ERAGITEN!”.

hau, Euskalgintza batek zer ezingo luke egin?” bota du Azkarraga-Urizarrek. Toki erreferente hori sortze-ko bidean, Jai Zale “proiektu pilo-tu” moduan ikusten dute: “Bi urtetarako hartu dugu lokal hau, eta

gure helburua toki on baten eta beste eragileekin batera horrelako espazio bat sortzea da; taberna hutsa ez den leku bat, bertan euska-raz bizi ahalko den lekua, bertako produktuak kontsumituz”. ■

‘Gaztiok euskaraz bizitzera goiaz’

ADMINISTRAZIOAN, aisialdian edo esparru formaletan euskara bultzatzeko lan handia egin du Euskalgintzak Arrasaten. EHEk bere lan-eremua gazteengan eta kale erabileran ikusi du. Ezagutzaren eta erabileraren arteko aldea dela eta, gazteak motibatuzko, gazteengandik irtendako ekimenek dute indarra Mikel Makazagaren berbetan: “Jende gaztea da gakoa, zuzeneko harreman hori”.

Maider Azkarraga-Urizarren ustez, hainbat arrazoi egon daitezke gazteek euskaraz berba ez egiteko: “Ohiturak dira, baina baita familiako transmisioa ere”. Adin-tarte bateko moda dela ere sumatzen dute, eta neska koadriletan, mutilenetan baino euskara gehiago entzuten dela diote. Euskararen inguruan herrian dauden sentipenak jasotzeko, bideo bat egin dute aurtan, eta hainbat koadrilatoko gazteak agertu dira bideoan, euskarari eta euskararen geroari buruz pentsatzen dutena esaten. EHEn ildo horretatik lan egiteko asmoa dute. Euskaltzale taldea lagun taldea bihurtu da, eta jarrera zirikatzaile eta alaiarekin, herriko beste gazteengan eragitea da euren gogoa.

Asteasuko Industrigunea
G-gunea Atea 9. 112. pabilioia
20159 Asteasu - Gipuzkoa

© 943 69 20 54 www.lurlan.org lurlan@lurlan.org

Txikitik eragiten dabiltzanak elkar ezagutzen Arrasaten

| AMAIA UGALDE BEGOÑA |

OÑATIN irailaren 20an ospatuko den Argia Egunaren atarian, Arrasateko EHEren eta ARGIAren elkarlanaren bidez, Argia Egun Txikia ospatu da irailaren 11n. Hausnartarako, jokorako eta jairako aukera izan da Arrasaten. Besteak beste, herrigintzako hainbat taldek bizi duten egoera konpartitzeko baliatu dute Argia Egun Txikia.

Eguna elkarteen arteko solasaldiarekin hasi zuten. *Herrigintzaz eta antolaketaz: nola daramatzagu gure etxeak?* gaia zuten berbagai. Herri mugimenduari dagokionez, herri oso aktiboa da Arrasate, eta hori horrela, besteen artean, elkarte hauetako kideek hartu zuten parte solasaldian: AED, Txatxilipurdi, Arrasateko Gaztetxea, AEK, Emun, Arrasateko EHE eta ARGIA. Bakoitzak bere etxean gauzak zelan zeuden azaldu zuen, eta gaur egun zer-nolako erronkak dituzten ere kontatu zuten. Elkartrukatze saioa aberatsa izan zen: Elkarrengandik ikasi, hausnartu, eta hemendik aurrera elkarrekin bestelako saio edo ekitaldiak antolatzeko abiapuntua izan daiteke.

Solasaldiaren ostean, Arrasate inguruan tradizioa duen Doke jokoa jolastu zuten, eta bertoko produktuekin egindako pintxo-jana izan

Argia Egun Txikiaren aurkezpenean, ondorengo solasaldian parte hartu zuten euskalgintzako hainbat eragile: AED, Txatxilipurdi, Arrasateko Gaztetxea, AEK, Emun eta Arrasateko EHE.

zuten bazkaritarako. Arratsalde-iluntzean Imanol Epeldek Etxepare Rap kontzertua eskaini zuen, hip-hop-a eta euskal literaturaren historia uztartuz. Arrasateko lau gazte ere igo ziren Jai Zaleko oholtzara, bertsoak jotzera. Eguna amaitzeko, DJ Elvisek doinu dantzagarriak ekarri zituen Argia Egun Txikira.

ARGIAko kideak Arrasatera proiektuaren berri ematera joan zirenean sortu zen elkarlanerako aukera. “ARGIAren filosofia gure antzekoa da zentzu batean, herrigintzan lan egiten duten eragileekin lan egiteko gogoia konpartitzen dugu”, azaldu du EHEko Mikel Makazagak. ■

AXIER LOPEZ

Oñati, dabilen herria

www.oñati.eus

Oñatiko Udala, Foruen Enparantza, 1- Tel: 943 78 04 11

OÑATIKO UDALA

6 HILABETEAN BADA ZERTAZ GOZATU

6x0 HIPOTEKA

SARTU ORAIN ZURE ETXE BERRIAN, **ETA EZ ORDAINDU**
EZERTXO ERE LEHEN SEI HILABETEETAN

LABORAL
kutxa

Euriborra + % 1,25etik aurrera (**). % 1,951ko UTB aldakorra (**). Interes-tasa nominala lehen 6 hilabeteetan: % 0,000. Kuota lehen 6 hilabeteetan: 0,00 € Irekiera-komisioa: % 0,25. Zazpigarren hilabetetik aurrera % 1,25eko diferentziala izateko, beharrezkoa da lotura-baldintza hau betetzea: *Nomina helbideratuta izatea eta Visa hileko kreditu-txartel baten titularra izatea. *Caja Laboral Banca Seguros (OBSV) bitartez kontratatutako etxe-asegurua izatea. *LABORAL KUTXA onuradun duen Caja Laboral Banca Seguros (OBSV) bitartez kontratatutako bizitza-asegurua edukitzea, eta heriotzagatik eta baliatzeintasun absolutuagatik aseguratutako kapitala maileguaren kapitalaren % 50ekoa izatea. *Pentsio Plan batean gutxienez 600 €-ko ekarpen garbia egitea urtero. (**) % 1,951ko UTB aldakorra: 366 hilerako 100.000 €-ko mailegu baterako eta hileko kuotetan ordaintzeko kalkulatu da. Barne hartzen du bizitza-aseguru bat kontratatzea: heriotzagatik aseguratutako kapitala 50.000 eurokoa balitz eta 30 urteko gizonezkoak kontratatutako balu, urteko prima 126,61 €-koa izango litzateke. Arrisku anitzeko etxe-asegurua izatea: edukitzailaren kapitala 100.000 €-koa eta edukiarena 0 €-koa balitz, urteko prima 160,05 €-koa izango litzateke. Kalkulu horretan, honako hauek sartu dira: Gipuzkoan eginiko eragiketa baten Egitza Juridiko Dokumentatuen (EJDEN) gaineko Zerga (0 eurokoa) eta Erregistro-gastuak (240 eurokoak), 296,45 €-ko tasazio-gastuak eta 284,35 €-ko gestoria-gastuak. % 2,125eko UTB aldakorra, aurreko suposamenduan ez dela inolako produkturik kontratatu eta Euriborraren gaineko diferentziala % 1,66koa dela kontuan hartuta. UTB aldakorra: kalkulatzeko kontuan hartu da erreferentziazko indizea ez dela aldatzen. Beraz, UTB aldakor hori aldatu egingo da Interes-tasen berrikuspenetan. 2015-07-03an BOEn argitaraturiko % 0,163ko Euriborrarekin egindako kalkulak. Interes finkoaren hasierako epealdia amaitutakoan, Interes-tasa aldakorra urtero berrikusiko da. Eskaintza 2015eko azaroaren 15era arte egongo da indarrean, etxebizitza erosteko maileguetarako. Maileguaren zenbatekoa etxebizitzaren balioaren % 70erainokoa izango da gehienez, eta titularren hileko sareraren batura gutxienez 2.500 €-koa, maileguaren kuota deskontatu ondoren. Kuota, berriz, eskatzailaren hileko sareraren baturaren % 20 baino txikiagoa izango da. Finantzaketa jasotzeko, LABORAL Kutxaren ohiko onarpen-baldintzak bete behar dira.

Diru-laguntzak eta itzulpen zerbitzua saltoki handiek euskara erabil dezaten

KONTSUMITZAILEEN hizkuntza eskubideak bermatzeko egindako dekretuaren azken berritasuna da. Eusko Jaurlaritzak saltoki handiei laguntza eskainiko die euskara gehiago erabil dezaten.

Dekretua 2008koa da, eta ez du eragin handirik izan. Otsaileko ikerketak erakutsi zuenez, dekretuaren betetze-maila oso txikia da: %22koa. Alde handiak daude sektore batzuetatik besteetara. Batez besteko horretatik gora daude finantza erakundeak, %50eko betetze-mailarekin, merkataritza-kate handiak (%35,3) eta garraioak (%25,5). Batez bestekotik behera daude posta eta komunikazioa (%16,7), energia (%7,1), merkataritza oro har (%6,3; merkataritza guneetan %3 eta hipermerkatu eta supermerkatuetan %1) eta etxebizitza (%2,4). Beste datu bat: saltokiak erdiek ez zekiten dekretua bazenik ere.

Dekretuaren eraginkortasun eza frogatu baino lehen, euskalgintzako hainbat eragilek kritika egin zion Jaurlaritzari, dekretuak ez baitzuen aurreikusten dekretua ez betetzeko gero inolako isunik edo betebeharririk.

Eusko Jaurlaritzak berak, erabile-ramentzak ikusita onartu zuen hobekuntzarako tarte handia dagoela. Horrela, hiru ildo nagusi garatuko ditu 2015 eta 2016an. Batetik, enpresa traktoreekin lankidetzak hitzarmenak sinatuko ditu kontsumitzaileen hizkuntza eskubideak bermatzeko. Bigarrenik, diru-laguntzetan 500.000 euro emango ditu saltoki handietako hizkuntza paisaia aldaratzea euskaraz ere jartzeko eta langileak trebatzeko. Hirugarrenik, doako itzulpen zerbitzua eskainiko die on line merkataritza sektoreko enpresei, bezeroei eta hizkuntza pasaiara zuzendutako ahozko eta idatzizko informazioak testu laburrak euskaratzeko.

Bahea

Maren Belastegi UEMAko lehendakariak UEMAko udalei bidalitako gutunaren zati bat, Siriatik ihes egindako errefuxiatuei laguntzeko sortzen ari diren babes ekimenen harira:

“Udalerri euskaldunak garen heinean, gure esku dago etorri berriei hizkuntza ere ematea, elikagaiekin, arrokekin edo aterpearekin batera. Gure artean errotuko diren ehunka errefuxiatuei euskara ematea modu ederra da beso zabalik hartzen ditugula erakusteko. Ikastolak, eskolak eta euskaltegiak zabaltzeko ordua da, beraz. Era berean, erakunde publikoetatik bideratuko den laguntza euskara ikasteko ere izan dadin bermatzea dagokigu”.

Azkoitiko elkarretaratzea.

EKONOMIAREN TALAIAN • TERMOMETROA

Gelditu gastu militarra

HAU ARGITARATZEN DENERAKO, Europar Batzordea bilduta egongo da gerrak eta goseak sortutako milaka lagun migrazioaren arazoa aztertzeko. Gerratik ihesi zebilen siriar nerabeak eman zuen irtenbidearen gakoa: “Ez baduzue gu Europara etortzerik nahi, gelditu gerra”. Irtenbideak aipatzen hasita, jende horren jatorriko herrietako baliabide naturalak errespetatzea lagungarri suata liteke, egun atzerriko herrialdeek esplotatzen baitituzte. Baita herri horien garapen sozioekonomikoan inbertitzea ere, paradisuaren bila doazen milaka lagun hilotzak Mediterraneoan barrena ibiltzea buka dadin. Hori gertatu bitartean, Europako ateetan dauden milaka lagun tragedia konpondu beharra dago.

Europako gobernuak, hartzeko prest dauden migratzaileen kuota eztabaidatzen ari dira, nor baino nor zekenago: euren aukera ekonomikoaren arabera hartuko ei dute erabakia. Baina konponbide ekonomikoak badago, dirua egon, badagoelako. Aurrekontuen banaketan lehentasunak jartzeko besterik ez da. Hala, datorren urteko gastu militarren zati bat gelditzearekin nahikoa litzateke mundu mailako egoera larria

konpontzeko. Munduko gastu militarra 1,662 bilioi eurokoa izan zen 2014an. European 410.000 milioi euro gastatu ziren, Ipar Amerikan 560.000 milioi euro. Espainiako Estatuan 16.000 milioi euro bideratu ziren gastu militarreko, biztanleko 368 euro –gastu farmazeutikoa, berriz, biztanleko 259 eurokoa izan zen–. Espainiako Estatuak 27.000 milioi euroko zor militarra dauka pilatuta, 2024 urte arte ordaindu beharrekoa, zer eta 87 Eurofighter ehiza-hegazkin, 289 Leopard guri eta 80 torpedo erosi dituelako.

European gobernuak eta oposizioek berrarmatzeko politikak aurrera eramaten dituztela kontuan hartuta, zirikoa behar du izan esateko ez daukagula aurrekonturik jazarpen politikoa eta gosea jasaten ari diren milaka lagun hartzeko. Utzi berrarmatzeari, ezabatu aurrekontu-partida militarrek –nahiago genuke betiko, baina gutxienez datorren urtekoak– eta hala konponduko ditugu gerraren ondorioak eta gosea. Borondate politikoa baino ez da behar horretarako.

Juan Mari Arregi

Zaborren gerra berriz Italian: 30 birziklatze planta kiskali dituzte

Italia osoa Zero Zabor lurralde bilakatzeko kanpaina, hilabeteotan erakunde askok bultzatzen zutena, arriskuan jarri dute bi eraso bortitzek. Batetik, 30 birziklatze planta sutu dituzte, askoren ustez mafiako taldeek. Eta bestetik, Matteo Renzi lehen ministroak bultzada berria eman die errauste plantei Italia desblokeatzeko aitzakian.

| PELLO ZUBIRIA KAMINO |

BANAN BANA ERRETZEN ARI DIRA birziklatze planta guztiak”, idatzi du Jacopo Giliberto kazetari gazteak *Corrente* blogean irailaren 1ean. “Abuztuaren 30eko goizalban Veronako Villa Bartolemean suteak kiskali du Fertitaliaren konpost planta. Hilabeteotan erre duten hogeita hamargarren birziklatze edo konpostatze planta da. Behin gertatu balitz, istripua izan dela esan ahalko zen. Baina hogeita hamargarrena eta igande gauez, birziklatzearen kontrako atentatua izan dela esan dezakegu”.

Lehenbiziko suteak martxoan hasirik, Milanon maiatzaren lehenean gertatuari zenbaitek usain txarrak hartu zion. Monzako Albairaten –Europar gaikako bilketa eta hirietako organikoaren konpostatzean aitzindaria da Monza– *Expo Milano* Erakusketa Unibertsalak sortutako txerri-janak tratatu behar zituen planta suntsitu zuten garrek.

Ekainaren 5ean Padua inguruan dagoen Sese konpostatze planta, Italiako handienetakoa, erre zuten. Beste bat Parman, gero Erroman, Perugian... 30 osatu arte. Zerrendan badira konpostatze plantez gain TMB plantak, biltegiak eta abar.

Sabotajeak direla susmatuta, abuztuan jo zuen alarma Beppe Grillo 5 Izar Mugimenduaren liderrak bere blogean: “#laguerradeirifu-

ti: in pochi mesi a fuoco 26 impianti di riciclo, compostaggio, trattamento meccanico”.

Suteok azkar eta sakon ikertu daitezen eskatu du Grillok: “Derri-gorrezkoa da. Berezikari gobernuak *Sblocca Italia* dekretuarekin onartu ostean 12 errauste planta berri baimentzea, konpostatzearen eta birziklatzearen kaltetan. Aspalditik Italian zabortegeien eta errauskailuen lobbyak eta *ekomafiak* gerra oso zikin bat darabilte hondakinekin, klase guztietako erasoz. Hondakinak, kontsumitu ostean konpostatu edo birziklatzeko moduko materialak, dira, baina interes zikinak direla medio erre edo lurperatzeko bidea hartzen dute, gizakien osasuna eta ekonomia justuago bat kaltetuz”.

Are salaketa gogorragoa egin du erakunde publiko batetik Walter Ganapinik, Umbria eskualdeko Ingurumen Agentziaren zuzendari orokorra baita. Italiako Gobernuari bidali eta Legambiente elkarteak plazaratutako gutunean sute ugariok kasualitatea ez direla esateaz gain, suntsiketa horiek ulertzeko hiru klabe aurreratu ditu Ganapinik.

Batetik, norbaitek ez ditu galtzen utzi nahi errauskailuak eraikitzen egindako inbertsioak eta berriak eraikitzeko pentsatuta dauzkatenak, nahiz eta Europatik esaten ari ziren

Beraiek eskegitako argazkian, Veronako suhiltzaileak abuztuaren 30ean Vila Bartolomeako konpost planta suntsitu zuen sutea itzaltzen. Fertitaliak hor urtean 130.000 tona hondakin organikorekin luarra eta biogasa ekoizten ditu. Eraikin guztien teitatuak plaka fotovoltaiakoz horniturik zeuzkan, zentral txiki bat osatuz. Horiek guztiak, makinak, materialak eta plaka fotovoltaiakoak (1,5 milioi euroko inbertsioa), denak hondatu zituen suteak. Ia bi hilabete lehenago, ekainaren 7an, gobernu gutun irekien ohararazi zuen Ingurumen Agentziaren zuzendaria den Walter Ganapinik: “Prest egon behar dugu bortsazko eraso hauei aurre egin eta ondare publikoak, ingurumena eta osasuna defenditzeko”. Hondakinen gaikako bilketa eta birziklatzean urrats handiak egin dituen Italian kaosa sortu nahi dutenak badira: *Emergenza Rifiuti* (zaborren larrialdi) berri bat... hobeto saltzeko beren soluzioa: errauskailuak.

etorkizuna ez zihoala hortik. Bi, “mafiek ez dituzte galtzen utzi nahi Mazedonian, Kosovon, Errumanian eta abar zabortegeietan eginak dauzkaten inbertsioak, zeinak elikatzen baitituzte zaborrak itsasoz garraiatzeko bitartekariak ere”. Eta hiru, hondakinen kudeaketan –lurreko zabortegeietan bezala errausketan– nagusi izan diren taldeen arteko barne liskarrak.

Hori lortzeko, su piztaileek orain dela urte batzuk Napolin eta Campania osoan zaborrengatik egon zen larrialdi egoeraren antzekoa antolatu nahiko lukete, Ganapiniren aburuz: “Emergentzia justifikatu nahi dute: hiru interes taldeok ase eta Europar Batasuna despistatzeko, beharrezkoa dute errauskailuaren eta zabortegeien alternatiba diren plantak suntsitzea”.

Renzi errausketa sustatzen

Antonio di Cianciullo idatzi du *Eco-Logica* blogean: “Gaikako bilketa ondo funtzionatzen ari da. Zenbakiak erakusten dute: %65eko bereizketaren araua 10 milioi italiarrak errespetatzen dute, eta kopurua handituz doa. Baina bistakoa da norbait ez dagoela gustura”.

Sabotajeak lehen ere ezagutu dira Italiako hondakinen aferetan. Batik bat hango hegoaldean, Campanian, 1994tik 2009a artean zaborrengati-

Salvatore de Rosak “*Sblocca Italia: Extractivism made in Italy*” artikuluan azaldu du testuingurua. Herriarren botoz onartu gabe hirugarren lehen ministroa den Renzik dekretuarekin bete ditu Europako Troikak emandako agindu zorrotzak. Bere zor erraldoiaren zamapean porrot egiteko zorian zegoen Italiak, salbatu nahi bazuen, pribatizazio eta liberalizazio plan zorrotza ezarri behar izan du.

Pakete berean doaz gastu sozialen murrizketa, langile publikoen urritzea, arriskuen prebentzioa apaltzea, eta abar. Azpiegitura erraldoien eraikuntza ere berriro lehen-tasunen agendan sartu du Renzik, izan Abiadura Handiko Tren, aire-portu edo autopista.

“*Sblocca Italiaren* oinarrian –dio De Rosak– filosofia hau dago: kapital pribatuari eskuak libre utzi behar zaizkio bere proiektuetan, horretarako deseginez orain arteko baimen, galdeketa eta epe mugak. Berdin dio muga horiek Konstituzioan bertan ere agertzen baldin badira herriarren bizimoduari eragiten dioten gaitetan”. Horra Italia II. Mundu Gerraz geroztik nozitzen ari den krisi ekonomiko larrienetik ateratzeko formula.

Renziren asmoen kontra, erakunde eta elkarte askoz gain, Italiako udalerrien elkarteak ere mintzatu da. Beren lurretan ezarri nahi diren proiektu berriez lehen baino are kontrol gutxiago edukiko baitute. Mugimendu sozialak ere ari dira mobilizazioak berotzen asteotan. “*Blocca lo Sblocca-Italia*” aldarrikatuz, Urrian Erromako legebiltzarra okupatzekotan dira. ■

ko larrialdi egoera ezagutu dute han eta udalerrri askok azken irtenbide-tzat atez ateko bilketa, konpostatzea eta birziklatze orokorra ezarzen hasi zirenetik.

Nabarmena da, ordea, oraingo erasoak gertatzea preseski Matteo Renzi lehen ministroak hondakinen kudeaketan atzerapausoa dekretatzearekin batera. Beren negozioa hondakinetan zuten indarrei berriro hortzak luzatu balitzaizkie bezala. Eta egia da Renzik Italia desblokeatzeko estakuruz atera duen legearekin (*Sblocca Italia*) aukera berriak eskaini dizkiela hondakinen negozio zaharrei, Zero Zabor eta ekonomia zirkularraren aldeko dinamikak ahultze bidean jarritz.

Dekretu berriarekin Renzi zen-

tro-ezkerrekoak 12 errauskailu berri baimentzeko bidea ireki du; aurretik 42 gehiago ari ziren lanean eta 6 gehiago zeuden onartuak. Gasa eta petrolioia ustiatu edo garraiatzekoak bezala, errauste plantak “estrategiko eta nazioaren intereseko azpiegitura” izendatu ditu Renzik.

2014. urtean Italian sei milioi tona zabor kiskali zituzten, eta lehendik baimendutako seietan 730.000 gehiago erre ahalko dira. Hala ere gobernuak nahi du bi milioi gehiago erre dezaten. Horretarako errauskailu berriak Italia osoan barrena eraikitzea nahi du, baita dagoeneko horiek elikatze aski zabor sortzen ez duten eskualdeetan ere, baimenduz kanpoko zaborrak ere erraustea.

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

zuri begira

18 hilabete

BOTOAK eta eserlekuak, biak kontatuko dira oso ongi irailaren 27an Katalunian, Madrilen eta mundu osoan. Biak dira giltzarri. Hauteskunde kanpainaren arlo bat gehiago da irabazlea neurtzeko termometroaren eztabaida. 27an katalan independentismoak botoen %50 + 1 lortuko balu, urrats oso handia emango luke independentziantz. Baina helburu oso gaitza da, ez da inongo inkesta edo ikerketan agertzen halakorik. Duela sei urte, hala ere, agertzen ote zen nonbait independentismoak gehiago osoa lortuko zuenik legebiltzarrean eta plebiszitu sinboliko bat irabaz zezakeenik?

Diadaren indarrak ezusteko bat baino gehiago ekarri du berriz ere. Unionismo garbia estu dabil, baina haren ondoren, kezkatuen Katalunya Si que es Pot (CSQEP) hautagaitza ei dago, Diadaren eragina inkestetan ere nabaritzen ari delako eta bere esparruko federalista asko Junts pel Sí edo CUPi begira dagoelako, oraindik ere botoa non sartu erabaki barik.

Une honetan hauteskundeetako emaitza batez ere federalista jotzen den katalan gizartearen %25-30 horretan dago. Horko batzuk PSCkoak dira, beste batzuk ICV eta Podemosen orbitakoak, baina federalista horien %4-5ek independentzarako jausia eginez gero, independentismoak garaipen handia lortuko luke. Bototan eta eserlekutan.

Gehixeago edo gutxixeago erdietsi, independentismoak gehiago osoa lortuko du Legebiltzarrean, hori bermatua dagoela dirudi. Eta horrek abian jarriko du aldebakarreko independentzia prozesua: lehen hamar hilabeteet-

tan Katalan Errepublikaren Konstituzio berria idatziko da Legebiltzarrean eta, gehienez 18 hilabeteen, gobernu desegin eta konstituzioa erreferendumerara eramango da. Bide orria hori da, baina argi dago boto kopuruek ibilbidea dilatatu dezaketela.

ETA ESPAINIA? Hori da guztiok buruan dugun bigarren galdera nagusia. Kanpaina beldurrarekin ari da egiten Madril, oraingoan mehatxuetan harmaila bat igoz, Konstituzio Auzitegiaren erreforma bananeroa eta armada espainiarraren mehatxuak haizatzuz. Baina bakarrik zigorraren bidea erabiltzen bada, horrek katalan independentismoa elikatu besterik ez du egingo: bi legimitateren arteko tentsio politiko handian, herritarren borondateak zigorraren legeak baino indar eta zilegitasun demokratiko handiagoa duela.

Espainiak bide ugari ditu zigorraren bidetik abiatzeko, baita 155. artikulua ospetsua indarrean jarri aurretik ere. Baina horrekin bakarrik jai dagoela badakite Madrilen, bai PPkoek eta baita PSOEkoek ere. Federalismo sakonik gabe

Herritarren borondateak zigorraren legeak baino indar eta zilegitasun demokratiko handiagoa du

geroa iluna dela sumatzen da alde guztietan. Kontua da horretarako aukerarik ba ote dagoen oraindik, bai Espainian, bai Katalunian. Hori jakiteko termometro onenak bi hauteskundeetako emaitzak izango dira: 27koak eta urte bukaerako Espainiako orokorrak. 27koak

oso onak badira independentismoarentzat, erreferendum negoziatua izango da jada Espainiari arazoa bide demokratikoetatik bideratzeko geratuko zaion azken aukera. Hortik aurrera inork ez daki zer gertatuko den, baina manifestazio handien garaia pasatzen ari dela eta desobedientziaren aroa datorrela iragartzen ari da ANC. Eta Espainian PPk eta Ciudadansek argi irabazten badute, Konstituzioaren erreforma iragarria ezer gutxitan geratuko da seguruenik. PSOEek eta Podemosek irabazten badute batek daki, baina erreforma hori sakonagoa izateko aukera handiagoak leudeke. Inork ez daki, baina aktore guztiek adi egon beharko dute, Espainiako Estatuan aldaketa garaia bizi dela sumatzen da eta.

KATALUNIAKOA akuilutzat hartzea ongi da, baina bakoitzak bere erritmo eta errealtatea du. Euskal gizartearen gehiago zabala dago erabaki eskubidearen alde, baina Katalunian ez bezala, horretan indar handirik jartzea ez da hain garrantzitsua multzo horrentzat, eta gainera ez daki hori proiektu politiko gisa nola bideratu. Baina abagune honetan abertzaletasunak badu aukera historiko bat epe motz eta ertainean: erabaki eskubidea bere esparrutik atera eta esparru ez abertzaleetan ere txertatzea.

Eta zorionez, egun badira langintza hori akuilatzeko esparru interesgarriak, bai eremu instituzionalean —Nafarroan batez ere—, bai ezkerreko alderdien artean eta baita erabaki eskubidearen zabalakundarako giltzarri den borroka sozialean ere. Baina eskema zaharrak astindu gabe jai dago. ■

ASTE HONETAKO Zozketa

Argiako harpidedunentzat

[f]arina

[F]arina Jatetxea

2 pertsonentzako
otordu bat

Urbina kalea, 5 · (Molinuevo Parkea)
Vitoria-Gasteiz ARABA
www.farinarestaurante.com

1

Donostiako Aquariuma

4 lagunentzako
bina sarrera

Carlos Blasco de Imaz plaza, 1
Donostia GIPUZKOA
www.aquariumss.com

2

Eureka! Zientzia museoa

2 lagunentzako
bina sarrera

Mikeletegi, 43
Donostia GIPUZKOA
www.euskalmuseoa.es

3

Erlea gure sendagile

liburua opari

www.argia.eus/denda

4

Illimani

liburua opari

www.argia.eus/denda

5

AZKEN IRABAZLEAK (2473. Argia)

KERIZARA NEKAZALTURISMOA

Ioritz Iglesias Urkia (Gasteiz)

FARINA JATETXEA

Leire Elizagarai Rodriguez (Gasteiz)

GARRAXI JATETXEA

M. Jesus Barrenetxea Azkunaga (Galdakao)

LEINTZ GATZAGAKO GATZ MUSEOA

Alazne Garmendia Txurio (Oñartzun)

Iñaki Urutxurtu Fernandez (Antsoain)

OKATXU KOMIKIA

Xabi Terreros Gartzia (Iruñea)

* Bisitaldietarako epea: Bi hilabete

PARTE HARTZEKO

Astelehenetik ostiralera 08:00-15:30

Tel: 943 37 15 45 • gunea@argia.eus

www.argia.eus/gunea

gunea

argia

BIZI BARATZEA

garaian garaikoa garaiz.

Jakoba Errekondo

3. argitaraldia

Gure kultura
iraultzen ari den
liburua

"Nik ere uste dut etorkizun hobea ez dela etorriko lehenbizi hartu eta gero emanda; eta gure auzolaneko ohiturak iraun dezan, komeni zaigula eman-hartuetan gehiago aritzea. Ni ere jakobito bihurtu ote naiz?"

**Mikel Irizar, GFAko Hizkuntza
Berdintasunerako zuzendaria**

"Baratzea bizitzea izan daiteke guk geuk gauzatu zapalkuntza batzuei buelta emateko modua, baiki. Baratzetik kanpo ikasi ditugun beste alternatiba batzuen barruan txertatzerik ba ote dugun nuke gaur galdera: bizi ote dezakegun berri"

Danele Sarriugarte, idazlea

"Jakoba, konbentzitu egin nauzu. Liburuan esaten duzun bezala, baratzeak, lagunak bezala, denbora behar du, ez gehiegi, baina etengabe"

Mikel Garaizabal, enologoa

23 €

19,50 €

harpideentzat

Eskaerak:

☎ 943 371 545

www.argia.eus/denda

denda@argia.eus

 argia

antza
KOMUNIKAZIO GRAFIKOA